

Organizácia
spojených národov CEDAW/C/SVK/QPR/7

**Dohovor o odstránení
všetkých foriem diskriminácie žien**

Distr.: General

27. júl 2020

Originál: anglický

Odpovede Slovenskej republiky

jún 2021

1. Legislatívny a politický rámec

1. V roku 2015 bol antidiskriminačný zákon novelizovaný rozšírením definície základných ustanovení v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania.¹ Posledná novela v roku 2016 rozšírila zoznam oslobodených subjektov o nové ustanovenia.² Odvtedy nedošlo v antidiskriminačnom zákone k žiadnym ďalším zmenám.
2. Napriek tomu, že ustanovenia o diskriminácii (čl. 1 a 2 Dohovoru) nie sú úplne totožne transponované do antidiskriminačného zákona, povinnosti zmluvného štátu boli čiastočne upravené v iných aktoch. Hlavné zmeny antidiskriminačnej legislatívy boli splnené v novele Zákonníka práce č. 311/2001, zákona č. 245/2008 o školstve (školský zákon), zákona č. 576/2004 o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení zákona č. 308/1993 o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva (SNSLP).
3. Ochrana pred diskrimináciou je na Slovensku poskytovaná prostredníctvom rôznych právnych prameňov vrátane Dohovoru, ktorý je v slovenskom právnom systéme súčasťou slovenského právneho poriadku v jeho celku a hierarchicky je postavený nad zákony.
4. Ústava zakazuje všetky formy diskriminácie pri uplatňovaní ústavných práv a antidiskriminačný zákon zakazuje všetky formy diskriminácie vo vybraných oblastiach zamestnania, vzdelávania, zdravotnej starostlivosti, sociálnych dávok a prístupu k tovarom a službám vrátane komerčného bývania.
5. Definícia priamej diskriminácie v tomto zákone, ktorá je spolu s nepriamou diskrimináciou, obťažovaním, sexuálnym obťažovaním, sekundárnou viktimizáciou, pokynom alebo nabádaním na diskrimináciu alebo diskrimináciou právnickej osoby zákonnými formami diskriminácie podľa antidiskriminačného zákona, znie: ide o konanie alebo opomenutie, ktorým sa s osobou zaobchádza menej priaznivo, ako sa zaobchádza, môže zaobchádzať alebo zaobchádzalo s inou osobou v porovnateľnom postavení. Ďalšie zákony, ako sú uvedené nižšie, zakazujú diskrimináciu v konkrétnych oblastiach. Je nevyhnutné hodnotiť implementáciu dohovoru v právnom systéme ako celku, nielen v antidiskriminačnom zákone.
6. Formy nápravy tiež vychádzajú zo zdroja ochrany. Ak je diskriminácia vnímaná v rozpore s Ústavou alebo ustanoveniami Dohovoru, môže sa sťažovateľ obrátiť na Ústavný súd s individuálnou sťažnosťou. Porušenie antidiskriminačného zákona a iných zákonov možno riešiť na všeobecných súdoch. Pod úrovňou súdov sa s porušeniami zákazu diskriminácie v niektorých oblastiach možno najskôr obrátiť na rôzne kontrolné úrady, ako sú Inšpektorát práce, Slovenská obchodná inšpekcia,

¹ Zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (Antidiskriminačný zákon), čl. 2 (1): "Dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania spočíva v zákaze diskriminácie z dôvodu pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia alebo z dôvodu oznámenia kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti"

² Antidiskriminačný zákon čl. 4 (1) b) a c).

Školská inšpekcia, Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, ktoré môžu porušovateľa sankcionovať. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva môže tiež prijímať sťažnosti, poskytovať informácie a pomoc, ako aj právnu pomoc alebo mediáciu.

Novela Zákonníka práce

7. Zásadu rovnakého zaobchádzania upravuje čl. 13 (s odkazmi na antidiskriminačný zákon). Novela Zákonníka práce č. 376/2018 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2019 rozšírila, okrem iného, aj právo nakladať s informáciami mzdových podmienkach slobodne, bez povinnosti mlčanlivosti zamestnancov.³ Rovnako zvyšuje transparentnosť pri informáciách o plate žien v porovnaní s mužmi.
8. V čl. 13 ods. 6, 7, 8 sú ustanovené práva zamestnancov v prípade porušenia zásady rovnakého zaobchádzania. Zamestnanec má právo podať sťažnosť zamestnávateľovi. Povinnosťou zamestnávateľa je bezodkladne reagovať, vykonať nápravu, upustiť od takého konania a odstrániť jeho následky. Zamestnanec má právo domáhať sa porušenia práv vyplývajúcich zo zásady rovnakého zaobchádzania priamo na súde a domáhať sa právnej ochrany v súlade s antidiskriminačným zákonom.

Civilné sporové konanie podľa antidiskriminačného zákona

9. Všeobecné procesné ustanovenia v občianskych sporoch sa riadia civilným sporovým poriadkom. Zákon zavádza pojem „spory s ochranou slabšej strany“ (spotrebiteľské spory, antidiskriminačné spory a individuálne pracovné spory vrátane sporov týkajúcich sa porušenia zásady rovnakého zaobchádzania), keď sa odkláňa od niektorých všeobecných ustanovení. Zakotvenie osobitnej právnej úpravy sporov s ochranou slabšej strany, ktorými sú v zmysle Civilného sporového poriadku spotrebiteľ, zamestnanec a diskriminovaná osoba. Na základe tejto právnej úpravy bude mať slabšia strana v spore určitým spôsobom špecifické postavenie, prejavujúca sa v určitých osobitostiach oproti štandardnému priebehu civilného sporového procesu. „Primárny cieľ, sledovaný právnou úpravou vzťahujúcou sa na slabšiu stranu, spočíva v dorovnaní, resp. vyvážení (prirodzene nerovného) postavenia slabšej strany vo vzťahu k druhej sporovej strane“.⁴
10. Antidiskriminačné spory⁵ sú upravené odkazom na antidiskriminačné právne predpisy (najmä antidiskriminačný zákon) a stanovujú, že ustanovenia Civilného sporového poriadku sa použijú, ak predpisy o rovnakom zaobchádzaní a o ochrane pred diskrimináciou neustanovujú inak. Medzi výnimky zo všeobecných procesných pravidiel patrí: širšia povinnosť súdu poučiť sťažovateľov o ich právach, schopnosť súdu vyhľadávať dôkazy z vlastnej iniciatívy,⁶ právo

³ Zákon č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce, čl. 13 (5)

⁴ Miroslava Kušnířiková, Osobitosti právnej úpravy sporov s ochranou slabšej strany oproti štandardnému priebehu civilného sporového procesu, studia iuridica Cassoviensia, ISSN 1339-3995, ročník 7.2019, číslo 1, [10 kusnikova_osobitosti_sporov_s_ochranou_slabsej_strany.pdf \(upjs.sk\)](https://www.upjs.sk/files/10_kusnikova_osobitosti_sporov_s_ochranou_slabsej_strany.pdf)

⁵ 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok, čl. 307-315

⁶ Ibid., čl. 311

sťažovateľa predložiť dôkazy až do doručenia rozhodnutia vo veci samej⁷ a povinnosť súdov viesť pojednávania vo všetkých antidiskriminačných konaniach.⁸ Povinnosťou súdu je viesť pojednávania vo všetkých antidiskriminačných konaniach, z ktorej existuje výnimka a to vtedy, ak žalobca súhlasí s prejednaním veci bez nariadenia pojednávania. Civilný sporový poriadok priniesol aj ustanovenie, ktoré oprávňuje občianske združenie zriadené podľa zákona č. 83/1990 Z. z. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov, ktorého cieľom činnosti alebo predmetom činnosti je ochrana pred diskrimináciou a SNSLP zastupovať účastníkov vo veciach súvisiacich s porušením zásady rovnakého zaobchádzania pri podaní mimoriadneho opravného prostriedku na Najvyšší súd.⁹

11. V roku 2018 Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky evidovalo 13 antidiskriminačných konaní na všeobecných súdoch, z ktorých boli 3 úspešné, 1 bolo čiastočne úspešné a 9 bolo zamietnutých. V roku 2019 to bolo 12 konaní, z toho 1 bolo úspešné, 1 čiastočne, 1 vzal sťažovateľ späť a 9 bolo zamietnutých. V apríli 2021 ministerstvo dostalo záznamy o 10 prípadoch v roku 2020, všetky boli zamietnuté.
12. Je potrebné poznamenať, že väčšina zamietnutých prípadov zahŕňala tzv. prípady diskriminácie sudcov, čo bolo veľké množstvo diskriminačných prípadov podaných v minulom desaťročí, ktoré sa týkali platových rozdielov medzi sudcami všeobecných súdov a sudcami bývalého Špeciálneho súdu, ktorý už neexistuje.

Zákon o službách zamestnanosti

13. Nediskriminačný prístup k zamestnaniu upravuje zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o službách zamestnanosti“).
14. Podľa § 14 ods. 2 zákona o službách zamestnanosti občan má právo na prístup k zamestnaniu bez akýchkoľvek obmedzení v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania v pracovnoprávných vzťahoch a obdobných právnych vzťahoch ustanovenou osobitným zákonom (antidiskriminačný zákon).
15. V súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania sa zakazuje diskriminácia aj z dôvodu manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, odborovej činnosti, národného alebo sociálneho pôvodu, zdravotného postihnutia, veku, majetku, rodu alebo iného postavenia.

Zákon o obetiach trestných činov

16. V roku 2018 vstúpil do platnosti zákon o obetiach trestných činov (zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Upravuje práva, ochranu a podporu obetí trestných činov, vzťahy medzi štátom a subjektmi poskytujúcimi pomoc obetiam a formy finančného odškodnenia obetí násilných trestných činov.

⁷ Ibid., čl. 312

⁸ Ibid., čl. 314

⁹ Ibid., čl. 429 (2) c)

17. Od roku 2018 udelilo ministerstvo spravodlivosti akreditáciu 11 subjektom poskytujúcim pomoc obetiam. Mimo akreditovaných subjektov poskytujú pomoc obetiam aj iné organizácie zameriavajúce sa na poskytovanie sociálnych služieb a poradenstva. Tieto rôzne subjekty poskytujú pomoc obetiam aj bez koordinácie s orgánmi činnými v trestnom konaní. Prax však ukázala, že práve koordinácia činností medzi subjektmi poskytujúcimi pomoc obetiam a orgánmi činnými v trestnom konaní je v prípade obetí domáceho násillia veľmi dôležitá. Zmyslom a cieľom koordinovaného postupu je zabezpečiť komplexnú ochranu obeť, prevenciu ďalšieho násillia a umožnenie uplatnenia práv obeť ako je právo na poskytnutie odbornej pomoci a právo na ochranu pred viktimizáciou. Pre zabezpečenie takéhoto postupu a zabezpečenie prístupu obeť domáceho násillia ku komplexnej odbornej pomoci garantovanej preto ministerstvo spravodlivosti v novele zákona schválenej dňa 7.5.2021 navrhla vytvorenie siete tzv. intervenčných centier. Tento model je založený na previazaní policajnej intervencie s krízovou intervenciou a odbornou pomocou poskytnutou obeť alebo osobe ohrozenej domácim násillím bezprostredne po výskyte domáceho násillia. Polícia do 24 hodín po vykázaní násillnej osobe zo spoločného obydllia informuje intervenčné centrum, a to následne do 72 hodín proaktívne kontaktuje obeť domáceho násillia a ponúkne jej odbornú pomoc. Medzi úlohy intervenčného centra patrí vyhodnotenie hrozby nebezpečenstva ohrozenia života alebo zdravia a zostavenie bezpečnostného plánu. Toto vyhodnotenie zhodnotí efektivitu vykázaní a umožňuje stanovenie ďalšieho postupu, napr. presun obeť zo spoločného obydllia, podanie návrhu na vydanie neodkladného opatrenia. Odborne spôsobilé osoby (v odboroch psychológia, sociálna práca a právo) pôsobiace v intervenčnom centre zabezpečujú odbornú pomoc, sprevádzanie obeť v trestnom konaní ako aj jej právne zastupovanie. Zároveň intervenčné centrum pomáha obeť kontaktovať iné inštitúcie a riešiť osobnú situáciu aj vďaka psychosociálnej podpore a poradenstvu. Rozhodnutie využiť alebo nevyužiť tieto služby je v plnej miere ponechané na obeť. Novela zákona ďalej doplnila model financovania cez dotácie o možnosť uzavrieť zmluvy na dlhšie obdobie, napr. 3 roky, a to osobitne pre subjekty, ktoré budú pôsobiť ako intervenčné centrá. Uvedené opatrenie umožní vytvorenie siete subjektov poskytujúcich odbornú pomoc, zabezpečí poskytovanie odbornej pomoci na dlhodobej a dostupnej báze a vytvorí tiež priestor na zvyšovanie kvality poskytovanej pomoci. Zákon má nadobudnúť účinnosť od 1. júla 2021.

2. Dopad pandémie na práva žien a rovnosť žien a mužov

18. Politiky v reakcii na pandémiu COVID-19 mali a majú dosah na uplatňovanie ľudských práv. Kombinácia prísnych opatrení viedla k zvýšeniu úrovne domáceho a sexuálneho násillia.¹⁰ Dievčatá a ženy sú obzvlášť zraniteľné voči ekonomickým a sociálnym dôsledkom pandémie. Slovenská republika tento problém registruje a prijíma opatrenia na zmiernenie dopadu krízy COVID-19 na práva žien.

¹⁰ TS IVPR, "Dáta potvrdili, že násillie na ženách počas koronakrízy výrazne stúpla", https://ivpr.gov.sk/wp-content/uploads/2020/06/TS_zistovanie_kr%C3%ADzov%C3%A9-ubytovanie_2020_final.pdf

Násilie na ženách

19. Pri prevencii ďalšieho násilia a pomoc obetiam je kľúčové prispôbiť právne predpisy na zabezpečenie udržateľnosti a podpory bezpečných ženských domov a non-stop krízových liniek pomoci. Podľa informácií z Národnej linky pre ženy zažívajúce násilie sa počet hovorov za prvé tri mesiace od prijatia pandemických opatrení, t. j. od marca do mája 2020, zdvojnásobil. Zdvojnásobil sa tiež počet žien, ktoré prvýkrát zavolali na linku dôvery. Ženy nahlasovali nebezpečné vyhrážanie sa a prudko vzrástol aj počet hovorov od žien zažívajúcich post-separačné násilie. Ako páchatelom bol najčastejšie spomínaný manžel, potom partner a bývalý partner. Zvýšil sa počet hovorov od ľudí zažívajúcich domáce násilie vo všeobecnosti (násilie zo strany svojich dospelých detí, ale aj súrodencov, rodičov alebo iných príbuzných, ako aj susedov).¹¹
20. „Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky vydalo ešte v apríli uznesenie, ktorým nariadilo VÚC zabezpečiť zariadenie núdzového bývania, kde by sa mohli ubytovať ženy akútne ohrozené násilím a ich deti. Toto zariadenie malo zabezpečiť možnosť bezpečnej karantény a testovania tak, aby následne mohli klientky ísť do konkrétnych krízových centier. Podľa zistení sa tak však neudialo a tak mnohé ženy a ich deti sa museli spoliehať na pomoc od rodín, blízkych, susedov.“¹²
21. Na jar 2020 bola zahájená intenzívna mediálna kampaň s cieľom informovať o možnostiach pomoci obetiam a podpore odvahy svedkov pri hlásení podozrivého správania. Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách (KMC) považuje zvýšenie mediálneho pokrytia o existencii násilia páchaného na ženách na Slovensku za jeden z dôvodov zvyšovania informovanosti o domácom násilí.¹³

Finančná podpora tzv. “neviditeľnej práce”

22. Podľa nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 302/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 102/2020 Z.z. o niektorých opatreniach v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti v čase núdze, núdzového stavu alebo núdzového stavu vyhlásených v súvislosti s COVID-19 v znení neskorších predpisov sa bude rodičovský príspevok poskytovať aj naďalej v čase trvania krízovej situácie pre tie osoby, ktorým v čase krízovej situácie zanikne nárok na rodičovský príspevok z dôvodu, že ich dieťa dovŕšilo tri roky veku, šesť rokov veku ak ide o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom alebo o dieťa, ktoré je zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov, alebo ak uplynuli tri roky od právoplatnosti prvého rozhodnutia o zverení dieťaťa do starostlivosti oprávnenej osoby. Zároveň musí ísť o osoby, ktoré nemajú príjem zo závislej činnosti, príjem z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti,

¹¹ Ibid.¹² Ibid.¹³ Ibid.

alebo nie sú poberateľmi dávky sociálneho poistenia, dôchodku starobného dôchodkového sporenia, dôchodku doplnkového dôchodkového sporenia, dávky sociálneho zabezpečenia alebo príspevku na opatrovanie alebo nemajú nárok na poskytovanie rodičovského príspevku v zmysle zákona na iné dieťa (napr. mladšie dieťa).¹⁴ Rodičia poskytujúci dieťaťu osobnú a celodennú starostlivosť majú v čase krízovej situácie za predpokladu splnenia zákonom ustanovených podmienok nárok na pandemické ošetrovné.¹⁵

3. Prístup žien k spravodlivosti

23. Významná bariéra v prístupe k spravodlivosti (aj) pre prípady diskriminácie sú súdne preťahy. Nie je výnimočné, že súdne konanie trvá na jednom stupni súdu aj niekoľko rokov.¹⁶
24. Poškodení v materiálnej núdzi majú prístup k bezplatnému právnomu zastúpeniu poskytovanému štátom, hoci ho možno poskytnúť iba v občianskoprávných súdnych konaniach, a nie v správnych konaniach/konaniach pred inšpektorátmi. Hranica nároku na bezplatnú právnu pomoc alebo na právnu pomoc so symbolickým finančným príspevkom je pomerne nízka, stále však existuje pomerne významná skupina ľudí, ktorí za právne služby nie sú schopní platiť.¹⁷
25. SNSLP je oprávnené poskytovať právnu pomoc obetiam diskriminácie. V roku 2019 „poskytlo bezplatnú právnu pomoc v 109 prípadoch namietanej diskriminácie. V porovnaní s kalendárnym rokom 2018 ide o nárast podnetov v celkovom počte 19, pričom z celového počtu podaných podnetov v roku 2019.“¹⁸
26. Publikácia *Diskriminácia na Slovensku: Hľadanie bariér v prístupe k účinnej právnej ochrane pred diskrimináciou* okrem iného spomína celoplošný prieskum, ktorý ukázal, že len nepatrné percento respondentov/-tiiek vyhľadalo právnu pomoc alebo sa diskriminácii bránilo právnou cestou (4,7 %) a “ viac ako 92 % nepodniklo žiadne kroky na svoju obranu.”¹⁹

Počet vyriešených antidiskriminačných prípadov

27. Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky zhromažďuje údaje o ukončených prípadoch, hoci uznalo nedostatky v zbere údajov niektorými súdmi (na základe kontroly poskytnutých údajov zistilo, že niektoré dáta sa ukázali ako nepresné, ako napr. súdy označili niektoré prípady za antidiskriminačné spory, ale na konci sa ukázalo, že prípady sa netýkali diskriminácie). Ministerstvo uvádza, že

¹⁴ Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 302/2020 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 102/2020 Z.z. o niektorých opatreniach v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti v čase núdze, stavu núdze alebo stavu núdze vyhlásených v súvislosti s COVID-19 v znení neskorších predpisov

¹⁵ Zákon č. 461/2003 Z. z. Zákon o sociálnom poistení, čl. 39

¹⁶ EUROPEAN COMMISSION, Directorate- General for Justice and Consumer. Country report. Non-discrimination. Transposition and implementation at national level of Council Directives 2000/43 and 2000/78. Slovakia. Luxembourg: Publications Office of the European Union.2020. str.76

¹⁷ Ibid. str. 77

¹⁸ SNSLP, „Ročná záverečná správa“ [Rocna-zaverecna-sprava-o-cinosti-SNSLP-za-rok-2019.pdf](#)

¹⁹ Durbáková, V., Holubová, B., Ivanco, Š., Liptáková, S. (2012), Hľadanie bariér v prístupe k účinnej právnej ochrane pred diskrimináciou, (Searching for barriers in access to effective legal protection from discrimination) Košice: Poradňa pre občianske a ľudské práva, pp. 78-79 in EUROPEAN COMMISSION, DG Justice

sa mu podarilo minimalizovať existujúce problémy priebežnou sekundárnou analýzou zhromažďovaných prípadov. Okrem toho bol vytvorený vlastný prehľad súdnych rozhodnutí týkajúcich sa prípadov diskriminácie na základe existujúceho zberu údajov, ako aj vlastné vyhľadávanie vo verejných databázach súdnych rozhodnutí.²⁰

28. V registrácii prípadov diskriminácie súdmi a následnom zbere údajov na štatistické účely a ich sprístupnení verejnosti došlo k zlepšeniu. Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky v záujme odstránenia problémov pri registrácii prípadov diskriminácie vnútroštátnymi súdmi vypracovalo v roku 2018 nové pravidlá registrácie konečných súdnych rozhodnutí v prípadoch diskriminácie. Od 1. januára 2019 majú súdy možnosť zvoliť si ako typ súdneho konania „antidiskriminačný spor“ a môžu tiež zaznamenať dôvod diskriminácie a vecnú pôsobnosť prípadu diskriminácie.²¹

4. Národná inštitúcia pre ľudské práva

29. SNSLP bolo zriadené ako národná inštitúcia pre ľudské práva a národný antidiskriminačný orgán (orgán pre rovnosť) zákonom Slovenskej národnej rady č. 308/1993 Z. z. o zriadení SNSLP. Zákon bol v roku 2015 novelizovaný²² ustanoveniami rozširujúcimi právomoci strediska. K kompetenciám SNSLP patrí: na základe žiadosti fyzických alebo právnických osôb alebo z vlastného podnetu stredisko vydáva odborné stanoviská k otázkam dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania podľa osobitného predpisu, vykonáva nezávislé zisťovania týkajúce sa diskriminácie, pripravuje a zverejňuje správy a odporúčania o otázkach týkajúcich sa diskriminácie, napr. poskytuje knižničné služby a poskytuje služby v oblasti ľudských práv.
30. SNSLP v roku 2019 poskytlo bezplatnú právnu pomoc v 109 prípadoch namietanej diskriminácie. V porovnaní s kalendárnym rokom 2018 ide o nárast podnetov v celkovej sume 19, pričom z celkového počtu podaných podnetov v roku 2019, t. j. 352 podnetov, takmer jednu tretinu tvorili podnety, v rámci ktorých klienti namietali diskrimináciu.²³
31. Čo sa týka „zákazu diskriminácie, až v 57 prípadoch išlo o namietané nerovné zaobchádzanie v oblasti pracovnoprávných a im obdobných právnych vzťahov. V 11 prípadoch namietali klienti a klientky Strediska diskrimináciu v oblasti poskytovania tovarov a služieb. Rovnaký počet podnetov súvisel s oblasťou sociálneho zabezpečenia. V 7 prípadoch išlo o oblasť vzdelávania a v dvoch prípadoch o oblasť poskytovania zdravotnej starostlivosti. Napokon, v jednom prípade posudzovalo Stredisko diskrimináciu v oblasti rovného výkonu základných ľudských práv a slobôd v zmysle zákona č. 460/1992 Zb. Ústavy Slovenskej

²⁰ Odpovede Slovenskej republiky z 27.01.2020 na žiadosť o informácie zo strany Európskej komisie z 16.01.2016 v EUROPEAN COMMISSION, DG Justice. Country report. Non-discrimination. Transposition and implementation at national level of Council Directives 2000/43 and 2000/78. Slovakia. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2020

²¹ Ibid.

²² V roku 2015 bolo v súvislosti so vznikom Komisárov vypustené zo zákona o Stredisku v § 1 ods. 2 úvodnej vety "vrátane práv dieťaťa". Zákon č. 176/2015 Z. z.

²³ SNSLP, "Ročná záverečná správa" [Rocna-zaverecna-sprava-o-cinosti-SNSLP-za-rok-2019.pdf](#)

republiky. V 20 prípadoch nebolo možné identifikovať žiadnu z oblastí právnych vzťahov, na ktoré sa vzťahuje normatív zákaz diskriminácie. Až v 46 prípadoch sa Stredisko zaoberalo možnosťou podradenia údajného motívu správania sa adresáta zákazu diskriminácie pod chránený dôvod tzv. iného postavenia. Druhým najpočetnejším chráneným dôvodom diskriminácie, ktorý Stredisko vyhodnocovalo v rámci zisteného skutkového stavu v konkrétnom prípade, bol motív pohlavia, a to konkrétne v 12 prípadoch. V 9 podnetoch sa Stredisko zaoberalo možným motívom etnickej príslušnosti, a to konkrétne príslušnosti k rómskemu etniku. Stredisko vyhodnocovalo možný motív 27 zakázaného nerovného zaobchádzania aj v 9 prípadoch novej diskriminácie z dôvodu zdravotného postihnutia, v 6 prípadoch z dôvodu veku, v 4 prípadoch z dôvodu oznámenia kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti, v 2 prípadoch z dôvodu sexuálnej orientácie, rovnako v 2 prípadoch z dôvodu rodu a po jednom prípade z dôvodu náboženstva, politického zmýšľania, vzdelania a sociálneho pôvodu. Až v 15 prípadoch Stredisko neidentifikovalo žiadny motív možného správania sa adresáta zákazu diskriminácie, ktorý by korešpondoval s dôvodmi chránenými príslušnou antidiskriminačnou legislatívou. V kontexte formy porušenia zákazu diskriminácie mohol zistený skutkový stav vykazovať znaky priamej diskriminácie. Konkrétne išlo o 43 prípadov. V ďalších 25 prípadoch vyhodnocovalo Stredisko naplnenie definičných znakov nepriamej diskriminácie, v 33 prípadoch naplnenie definičných znakov diskriminácie vo forme obťažovania, v 3 prípadoch diskriminácie vo forme sexuálneho obťažovania a v jednom prípade sa Stredisko zaoberalo možným pokynom na diskrimináciu. V 4 prípadoch nebol zistený skutkový stav vôbec identifikovateľným s naplnením definičných znakov akejkoľvek zakázanej formy diskriminácie.”²⁴

32. Na podporu efektívnosti poskytovania bezplatných právnych služieb a pomoci, predchádzania diskriminácii a poskytovania vzdelávacích aktivít v oblasti ľudských práv SNSLP v roku 2018 podpísalo Memorandum o vzájomnej spolupráci so Žilinským samosprávnym krajom.²⁵ Memoranda o spolupráci boli podpísané aj s Komorou mediátorov na výmenu informácií a metodických postupov alternatívneho riešenia antidiskriminačných sporov a vzájomnej podpory plnením ich agendy.²⁶
33. V roku 2019 boli podpísané dohody o spolupráci taktiež aj s IVPR. Inštitúcie sa zaviazali spolupracovať pri vytváraní podmienok na efektívne uplatňovanie a monitorovanie antidiskriminačného zákona so zameraním na elimináciu a prevenciu diskriminácie žien a sexuálneho obťažovania, na zvýšenie využívania dočasných osobitných opatrení, na zhromažďovanie a monitorovanie údajov v teréne, realizáciu vzdelávacích programov pre zamestnávateľov a zamestnancov

²⁴ Ibid.

²⁵ Informácie z webovej stránky SNSLP. Dostupné na <http://www.snslp.sk/?locale=sk#menu=3014>

²⁶ Informácie z webovej stránky SNSLP http://www.snslp.sk/CCMS/files/Memorandum_o_spolupr%C3%A1ci_-_Komora_medi%C3%A1torov.pdf

vo verejnej správe a spolupracovať pri výmene odborných skúseností a vzájomných konzultáciách.²⁷

34. V rokoch 2014 - 2018 SNSLP priebežne vykonávalo monitoring prípadov sexuálneho obťažovania a šikanovania žien na pracovisku, a to prostredníctvom podnetov podaných SNSLP a monitoringu médií. Správy z monitoringu prípadov sexuálneho obťažovania a šikanovania žien na pracovisku sú dostupné na webovej stránke SNSLP.²⁸ Monitorovanie prípadov sexuálneho obťažovania a šikany na pracovisku za uvedené roky bolo jednou z úloh Národného akčného plánu prevencie a eliminácie násilia páchaného na ženách na roky 2014 - 2019.
35. SNSLP každoročne vydáva Správu o dodržiavaní ľudských práv vrátane zásady rovnakého zaobchádzania v Slovenskej republike.²⁹ Ide o súhrnnú správu poskytujúcu komplexný obraz o uplatňovaní vybraných ľudských práv a základných slobôd na Slovensku.

Vzdelávacie aktivity a spolupráca s univerzitami

36. SNSLP dlhodobo spolupracuje s právnickými fakultami a fakultami humanitných vied formou poskytovania odborných stáží pre študentov a absolventov v SNSLP a v jeho regionálnych kanceláriách. V roku 2018 stredisko podpísalo memorandum o spolupráci s Právnickou fakultou Paneurópskej vysokej školy v Bratislave s cieľom podporiť intenzívnejšie vzdelávanie ľudí v oblasti ľudských práv a vytvárať príležitosti pre spoluprácu na projektoch a spoločných iniciatívach v oblasti rozvoja vzdelávania a zvyšovať povedomie o činnosti SNSLP.
37. SNSLP uskutočnilo dňa 04.03.2016 školenie na Ministerstve školstva, vedy a výskumu SR o eliminácii násilia páchaného na ženách. SNSLP v roku 2016 uskutočnilo 27 školení o nediskriminácii, 17 školení o mobbingu, bossingu a šikane na pracovisku.³⁰
38. SNSLP počas roka 2017 zrealizovalo celkom 148 vzdelávacích aktivít, na ktorých sa zúčastnilo 3933 účastníkov. 9 podujatí o nediskriminácii, 5 o rovnosti žien a mužov, 27 o šikane/kyberšikane, mobbingu/bossingu.³¹
39. SNSLP v roku 2018 zrealizovalo celkom 317 vzdelávacích aktivít, na ktorých sa zúčastnilo 7635 účastníkov. 21 podujatí o nediskriminácii, 14 o rovnosti žien a mužov, 82 o šikane/kyberšikane, mobbingu/bossingu a podujatia o násilí na ženách a sexuálnom násilí
40. SNSLP v roku 2019 zrealizovalo celkom 597 vzdelávacích aktivít, na ktorých sa zúčastnilo 14 650 účastníkov. 31 podujatí o nediskriminácii, 17 o rovnosti žien a mužov, 177 o šikane/kyberšikane, mobbingu/bossingu a 1 podujatie o násilí na ženách a sexuálnom násilí.³²

²⁷ Informácie z webovej stránky SNSLP, http://www.snslp.sk/CCMS/files/memorandum_o_spolupr%C3%A1ci.pdf

²⁸ SNSLP, Publikované výstupy, <http://www.snslp.sk/nasa-cinnost/vyskumna-cinnost/publikovane-vystupy-vyskumnej-cinnosti/>

²⁹ SNSLP, Správa o dodržiavaní ľudských práv, <http://www.snslp.sk/nasa-cinnost/monitoring-a-reporting/sprava-o-dodrzivani-ludskych-prav/>

³⁰ Ročná záverečná správa o činnosti Slovenského národného strediska pre ľudské práva za rok 2016, str. 11

³¹ Ročná záverečná správa o činnosti Slovenského národného strediska pre ľudské práva za rok 2017

³² Ročná záverečná správa o činnosti Slovenského národného strediska pre ľudské práva za rok 2018

41. SNSLP sa venuje aj spolupráci so študentmi formou esejistickej súťaže. Stredisko zorganizovalo v roku 2019 siedmy ročník výtvarnej súťaže „Moje ľudské práva“. Výtvarná súťaž je určená pre žiakov základných a základných umeleckých škôl z celého Slovenska.³³ Zástupcovia SNSLP sa pravidelne zúčastňujú na podujatiach organizovaných akademickou obcou,³⁴ ako aj sami organizujú vlastné odborné konferencie.³⁵

5. Národné mechanizmy podpory žien

42. Od septembra 2012 je agenda rovnosti žien a mužov v kompetencii Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, v rámci ktorého je za túto agendu zodpovedný Odbor rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí a Odbor horizontálnych princípov v oblasti implementácie európskych štrukturálnych a investičných fondov.^{36,37}
43. **Odbor rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí** je zodpovedný za koordináciu a realizáciu národnej politiky v oblasti rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí. Tvorí a realizuje štátne politiky v oblasti rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí. Prioritne sa zaoberá prevenciou a elimináciou násillia na ženách a domáceho násillia, príjmovými rozdielmi medzi ženami a mužmi, zosúladeniu rodinného a pracovného života, domáceho násillia a násillných činov namiereným proti ženám, nerovnakým odmeňovaním žien a mužov na rovnakých pozíciách za rovnakú prácu, rovnosťou príležitostí a odstránením diskriminácie žien.
44. **Odbor horizontálnych princípov**, *inter alia*, plní a zabezpečuje úlohy v oblasti koordinácie implementácie horizontálnych princípov rovnosť mužov a žien a nediskriminácia v projektoch financovaných z európskych štrukturálnych a investičných fondov v Programovom období 2014 - 2020. Cieľom horizontálnych princípov rovnosť mužov a žien a nediskriminácia je odstraňovať bariéry, ktoré vedú k izolácii a vylučovaniu ľudí z verejného, politického, spoločenského, pracovného života, a to na základe takých sociálnych kategórií ako je pohlavie, rod, vek, rasa, etnikum, vierovyznanie alebo náboženstvo, sexuálna orientácia, zdravotné postihnutie, mzdová diskriminácia, atď. Cieľom uplatňovania horizontálnych princípov rovnosť mužov a žien a nediskriminácia je zároveň eliminovať a predchádzať diskriminácii na základe týchto znakov. Osobitný prístup si vyžadujú osoby so zdravotným postihnutím, pre ktoré je potrebné vytvorenie mimoriadnych podmienok prístupnosti (napr. bezbariérové architektonické prostredie, prístupné informácie a pod.). Podpora základných práv, nediskriminácie a rovnosti príležitostí je jedným zo základných princípov uplatňovaných v EÚ. Hlavným cieľom pre programy ESF je zabezpečiť rovnosť mužov a žien na trhu práce a v príprave naň a cieľom pre ostatné programy EŠIF

³³ Ročná záverečná správa o činnosti Slovenského národného strediska pre ľudské práva za rok 2019

³⁴ Ročná záverečná správa o činnosti Slovenského národného strediska pre ľudské práva za rok 2018, str. 30

³⁵ Ibid., str. 50

³⁶ Organizačný poriadok MPSVR, čl. 27, <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/organizacna-struktura/uplnenie-organizacneho-poriadku-mpsvr-sr.pdf>

³⁷ Ibid., čl. 28c, čl. 28d

je zníženie horizontálnej a vertikálnej segregácie žien a mužov v odvetviach hospodárstva. Hlavným cieľom horizontálneho princípu nediskriminácia pre programy ESF je zabezpečiť rovnosť príležitostí na trhu práce a v príprave naň a pre ostatné programy EŠIF je zabezpečiť rovnosť príležitostí v prístupe a využívaní infraštruktúry a služieb. Jedným z nástrojov účinného uplatňovania horizontálnych princípov je využitie diskvalifikačného kritéria v procesoch výberu a odborného hodnotenia projektov financovaných z fondov na zabezpečenie súladu týchto projektov s horizontálnymi princípmi rovnosť mužov a žien a nediskriminácia.

45. Odbor horizontálnych princípov bude zabezpečovať dodržiavanie horizontálnych princípov aj v Programovom období 2021 – 2027. Na základe Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady sa budú pri implementácii fondov politiky súdržnosti EU v období 2021 – 2027 dodržiavať horizontálne princípy zamerané na odstraňovanie nerovností a presadzovanie rovnosti žien a mužov, ako aj na boj proti diskriminácii na základe pohlavia, rasy alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie

Financovanie mimovládnych organizácií

46. Financovanie mimovládnych organizácií pôsobiacich v oblasti rovnosti žien a mužov a uplatňovania práv žien upravuje zákon č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.
47. MPSVR zákon o dotáciách v roku 2020 novelizovalo. Pred novelizáciou sa mohla dotácia poskytnúť na taxatívne vymenovaný zoznam činností, t. j. na vzdelávacie, poradenské, publikačné a analytické činnosti. Po novele môžu žiadatelia stále požiadať o dotáciu na všetky vyššie uvedené činnosti, dotáciou však teraz možno podporiť všetky činnosti, ktoré prispievajú k dosiahnutiu rovnosti žien a mužov. Sú to napríklad činnosti na podporu rovnosti žien a mužov, odstránenie rozdielov v odmeňovaní žien a mužov, zabezpečenie a podpora rovnováhy medzi prácou a súkromným životom, podpora spravodlivého prerozdelenia neviditeľnej práce a boj proti násiliu na ženách.
48. Ministerstvo spravodlivosti podporuje každoročne MVO vrátane organizácií pracujúcich v oblasti rovnosti žien a mužov, práv žien a rodovo podmieneného násillia v rámci dotačnej schémy na podporu ľudských práv. V roku 2021 schválilo MS SR 6 takýchto projektov v celkovej sume 172 430 Eur, v roku 2020 to bolo 5 projektov v celkovej sume 96 432.
49. 14. mája 2021 bola správcom programu Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR vyhlásená otvorená výzva na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie na podporu intervenčných tímov na miestnej úrovni v oblasti služieb pre obe domáceho a rodovo podmieneného násillia vrátane detí (DGV02) v rámci programu Domáce a rodovo podmienené násillie. Cieľom výzvy je podpora existujúcich služieb pre obe domáceho a rodovo podmieneného násillia vrátane detí a integrácia týchto služieb do intervenčných tímov na miestnej úrovni.

50. Podľa zistení Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť z roku 2020, Slovenská republika nezaznamenala výrazný pokrok v dosahovaní rovnosť žien a mužov. S 55,5 bodmi zo 100 patrí Slovensku v indexe rodovej rovnosti 25. miesto v EÚ a bodové hodnotenie Slovenska o 12,4 bodu nižšie ako priemerné hodnotenie celej EÚ. Od roku 2010 sa bodové hodnotenie Slovenska zvýšilo iba o 2,5 bodu. Väčšina z tohto nárastu (1,4 bodu) sa uskutočnila od roku 2017.³⁸

Národná stratégia rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí 2021-2027 a príslušný akčný plán

51. Národná stratégia rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027 a príslušný akčný plán sa zameriavajú na oblasti, ktoré významne ovplyvňujú rovnosť žien a mužov na Slovensku. Ide napr. o násilie na ženách, šikanu a sexuálne obťažovanie, diskrimináciu žien vo vzdelávaní, vede a výskume, diskrimináciu zamestnaných žien a uchádzačiek o zamestnanie, rozdiely v odmeňovaní žien a mužov, neviditeľnú prácu, ženy a ich situáciu v pozíciách moci, a zabezpečení rovnosti medzi ženami a mužmi na inštitucionálnej úrovni.
52. Nezabudlo sa ani na témy, s ktorými sa žena počas života môže stretnúť a môžu pre ňu mať zásadný význam. Patrí sem podpora plánovania rodiny, liečba neplodnosti a špecializovaná starostlivosť pred, počas a po pôrode s dôrazom na pozitívny zážitok z pôrodu.
53. Akčný plán obsahuje mnoho konkrétnych úloh, ktorých splnenie bude mať priamy vplyv na zlepšenie kvality života žien. Ide napr. o právny nárok na miesto v materskej škole od 3 rokov (ako aj kompenzácia pre rodičov, ktorých deťom sa miesto neujde), zabezpečenie dostupnosti materských škôl a zavedenie inovatívnych a flexibilných foriem starostlivosti o deti (vrátane detí do 3 rokov), reforma odmeňovania učiteľov a iných profesií s dominantným zastúpením žien či zabezpečenie dostatočného počtu regionálne dostupných špecializovaných podporných služieb pre ženy zažívajúce násilie a ich deti a mnoho ďalších.

6. Dočasné vyrovnávacie opatrenia

54. Dočasné vyrovnávacie opatrenia majú za cieľ predchádzať alebo zmierňovať nevýhody a diskrimináciu, ako aj podporiť rovnosť pri zohľadnení konkrétnej situácie marginalizovaných skupín. V roku 2018, SNSLP oslovilo vybrané verejné orgány a ďalšie príslušné subjekty týkajúce sa prijatia, implementácie a spolupráce dočasných vyrovnávacích opatrení. Antidiskriminačný zákon definuje týchto opatrení ako prípustné rozdielne zaobchádzanie. SNSLP sa snaží poskytnúť ucelený prehľad o realizovaných opatreniach. V roku 2018 SNSLP dostalo z vlastnej iniciatívy prijímajúceho subjektu iba dve správy o realizovaných opatreniach.³⁹ Išlo o správu z obce Boľany a správu z Úradu splnomocnenca vlády pre rómske komunity. Ostatné subjekty (najmä orgány verejnej správy) SNSLP

³⁸ EIGE): Gender Equality Index 2020: Slovakia. Publication office of the European Union. ISBN 978-92-9482-508-7. available at: Gender Equality Index 2020: Slovakia | European Institute for Gender Equality (europa.eu)

³⁹ Antidiskriminačný zákon, čl. 8 (4)

informujú iba o realizovaných opatreniach a to na základe každoročného vyžiadania zo strany Strediska.⁴⁰

Podpora predprimárneho vzdelávania detí z marginalizovaných rómskych komunít I. a II.

55. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky/Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity v roku 2018 v rámci implementácie národného projektu „Podpora predprimárneho vzdelávania detí z marginalizovaných rómskych komunít I. (ďalej len „NP PRIM“) prijal dočasné vyrovnávacie opatrenie v súlade s § 8a zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov, a to zavedením povinnosti preferenčného zamestnávania rómskych uchádzačov pri výbere uchádzača na nižšie uvedené pracovné pozície financované z prostriedkov NP PRIM.
56. Dočasné vyrovnávacie opatrenie (ďalej len „DVO“) sa uplatňuje pri výbere asistenta/asistentky učiteľa v materskej škole (ďalej len „AsU“) a odborného zamestnanca/zamestnankyne v materskej škole (ďalej len „OZ“) podľa zákona o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch.
57. Budúci zamestnávateľ (obec, resp. ZŠ s MŠ, resp. MŠ) je povinný pri výbere uchádzača/uchádzačky na obsadzovanú pracovnú pozíciu (AsU, OZ) zabezpečiť aplikovanie pravidiel preferenčného zamestnávania.⁴¹

Aj ty máš šancu!

58. Projekt s názvom Aj ty máš šancu! spočíva v podpore rómskych študentov/-tiek stredných škôl poskytovaním bezplatných prípravných kurzov na prijímacie skúšky na Ekonomickú univerzitu v Bratislave (EUBA). Účastníci/-čky musia splniť všetky požiadavky na prihlášku. Úspešným rómskym uchádzačom/-čkám sa poskytuje pomoc pri štúdiu v súvislosti s orientáciou na univerzite a pomocou so štúdiom. Cieľom projektu je, aby študenti/-tky úspešne ukončili štúdium EUBA a potom našli uplatnenie na trhu práce. Projekt je založený na osobnej podpore a pomoci. Projekt organizuje občianske združenie Centrum pre výskum etnicity a kultúry (CVEK) v spolupráci s EUBA.⁴²
59. V roku 2018 pokračovalo Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky v realizácii projektov a opatrení na podporu ochrany a podpory ľudských práv v kultúre, k predchádzaniu diskriminácii a všetkým formám násilia a k vytváraniu kultúrnych inštitúcií prístupných aj pre zraniteľné skupiny. Ministerstvo neprijalo žiadne nové vyrovnávajúce opatrenie. „Kultúra znevýhodnených skupín“ je finančným opatrením na podporu sociálneho začlenenia a súdržnosti. Umožňuje naplnenie a

⁴⁰ Úrad splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity, Dočasné vyrovnávacie opatrenia ako flexibilný nástroj zmiernovania rozdielov, Prijatie dočasného vyrovnávacieho opatrenia v praxi, str. 5, https://www.minv.sk/swift_data/source/romovia/publikacie/Docasne%20vyrovnavacie%20opatrenia%20ako%20flexibilny%20nastroj%20zmiernovania%20rozdielov.pdf

⁴¹ Ibid, str. 124.

⁴² SNSĽP, SPRÁVA O DODRŽIAVANÍ EUDSKÝCH PRÁV 2016. Str. 97-98

rozvoj kultúrnych potrieb osôb so zdravotným postihnutím alebo iných znevýhodnených skupín.⁴³⁴⁴

60. V máji 2010 inicioval Bratislavský samosprávny kraj (ďalej len „BSK“) zriadenie pracovnej skupiny, do ktorej sú zapojení odborníci/-čky z oblasti násilia na ženách. BSK sa rozhodol v iniciatíve pokračovať a prijať Regionálny akčný plán (RAP) na roky 2018 - 2020,⁴⁵ s cieľom zabezpečiť “dodržiavanie ľudských práv žien v Bratislavskom regióne prostredníctvom realizácie opatrení a úloh v 5 realizačných oblastiach: 1. zabezpečenie informovanosti a vzdelávania laickej verejnosti v oblasti násilia páchaného na ženách, 2. zabezpečenie informovanosti a vzdelávania odbornej verejnosti v oblasti násilia páchaného na ženách, 3. rozvoj siete subjektov a inštitúcií poskytujúcich odborné poradenstvo ženám, na ktorých je páchané násilie, 4. rozvoj siete subjektov a inštitúcií pôsobiacich v oblasti krízovej intervencie pre ženy, na ktorých je páchané násilie, 5. vytvorenie podmienok pre reintegráciu žien, na ktorých bolo páchané násilie.”⁴⁶

Národný projekt “Rodina a práca”

61. V roku 2018 ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky zverejnilo výzvu zameranú na podporu zosúladzovania rodinného a pracovného života v rámci národného projektu „Rodina a práca“ s cieľom vytvorenia účinných opatrení na integráciu matiek s malými deťmi (vrátane osôb so špeciálnymi vzdelávacími potrebami) v menej rozvinutých regiónoch na trhu práce po návrate z rodičovskej dovolenky podporou flexibilnej pracovnej pozície, a to aj vo forme dočasných vyrovnávacích opatrení.⁴⁷
62. Ministerstvo zahájilo aj projekt „Rodina a práca II“. Špecifickým cieľom tohto projektu je zlepšiť podmienky pre rovnováhu medzi pracovným a súkromným životom a zvýšiť zamestnanosť osôb s rodičovskými povinnosťami, najmä žien. Medzi oprávnené aktivity patrí podpora flexibilných foriem starostlivosti o deti, podpora zosúladzovania rodinného a pracovného života a podpora návratu matiek na trh práce po návrate z rodičovskej dovolenky prostredníctvom flexibilných pracovných pozícií. Oproti pôvodnému národnému projektu projekt obsahuje podporu inovatívnych foriem starostlivosti o deti so zdravotným postihnutím.
63. Ministerstvo podporuje projekty podporujúce rovnosť medzi ženami a mužmi v rámci vlastnej dotačnej schémy (viď *supra*). Dotácie možno poskytnúť na činnosti zamerané na dosiahnutie rovnosti medzi ženami a mužmi alebo na podporu dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania.
64. Ministerstvo zvažuje vypracovanie pracovných plánov a osobitných programov na zvýšenie pracovných príležitostí pre staršie zamestnankyne a ženy na vedúcich

⁴³ Pozri www.culture.gov.sk/vdoc/794/kulturaznevychodnenych-skupin-2018-2bd.html

⁴⁴ SNSP, SPRÁVA O DODRŽIAVANÍ ĽUDSKÝCH PRÁV 2018. Str. 114

⁴⁵ Regionálny Akčný plán BSK na prevenciu a elimináciu násilia, [Regionálny akčný plán BSK na prevenciu a elimináciu násilia - Aktuality - BSK \(region-bsk.sk\)](http://Regionálny%20akčný%20plán%20BSK%20na%20prevenciu%20a%20elimináciu%20násilia%20-%20Aktuality%20-%20BSK%20(region-bsk.sk))

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ MPSVR, Národný projekt „Zosúladenie rodinného a pracovného života“, https://www.upsvr.gov.sk/narodne-projekty-oznamenia-omoznosti-predkladania-ziadosti-o-poskytnutie-financneho-prispevku/narodny-projekt-zosuladenie-rodinneho-a-pracovneho-zivota.html?page_id=928628.

pozíciách alebo v technických odboroch. Ministerstvo informovalo, že v budúcnosti sa bude usilovať o zavedenie nových dočasne vyrovnávacích opatrení.⁴⁸

65. Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo zdravotníctva“) prijíma dočasné vyrovnávacie opatrenia prostredníctvom štátnej príspevkovej organizácie Zdravé regióny. Zameriava sa na implementáciu opatrení a programov, ktoré majú významný vplyv na zlepšenie podmienok pre zdravie a prinášajú výrazné zlepšenie prístupu k zdravotníckym službám a informáciám zvyšujúcim zdravotnú gramotnosť a zodpovednosť jednotlivcov za svoje zdravie, čím by prispeli k integrácii vylúčených skupín do spoločnosti. Organizácia vytvorila priestor pre komplexné a udržateľné opatrenia na riešenie situácie znevýhodnených skupín v oblasti zdravia na národnej úrovni. Jednou z kľúčových aktivít je implementácia Národného projektu Zdravé komunity 2A (2017 - 2019) a Národného projektu Zdravé komunity 3A (2017 - 2020) financovaného z európskych štrukturálnych a investičných fondov. Pokračovanie národného projektu Zdravé komunity 2A + 3A je plánované na roky 2020 - 2022 (financovaný z európskych štrukturálnych a 166 investičných fondov) a existuje vízia pokračovať aj po roku 2023.⁴⁹

7. Stereotypy

66. Podľa výsledkov indexu rodovej rovnosti (2019),⁵⁰ rodičovská dovolenka dostupná pre oboch rodičov je jedným z najefektívnejších opatrení zosúladovania rodinného a pracovného života. Rodičia ju však často nemôžu využiť, pretože ich oprávnenosť môže závisieť od rôznych kritérií (napr. to, či má rodič platenú prácu; či je rodič zamestnancom alebo či je samostatne zárobkovo činný; odvetvie, v ktorom pracujú a pod.). Zmeny na trhu práce, ako napríklad šírenie atypických foriem zamestnania (napr. zmluvy na dobu určitú), môžu znížiť oprávnenosť rodičov. V roku 2016 nebolo na poberanie materského/rodičovského príspevku na Slovensku oprávnených 26 % žien a 12 % mužov vo veku 20 - 49 rokov (potenciálni rodičia). Nezamestnanosť alebo nečinnosť boli hlavným dôvodom neoprávnenosti 82 % žien a 87 % mužov. Zvyšných 18 % žien a 13 % mužov nebolo oprávnených na poberanie materského/rodičovského príspevku z dôvodu nedostatočnej dĺžky obdobia zamestnanosti. V rámci zamestnanej populácie 6 % žien a 2 % mužov nebolo oprávnených na poberanie materského/rodičovského príspevku.
67. Ženy zostávajú na trhu práce nedostatočne zastúpené. V roku 2019 bolo zamestnaných iba 67 % žien vo veku 20 až 64 rokov, zatiaľ čo zamestnanosť mužov predstavovala 80 %. Inými slovami, existuje rozdiel v zamestnanosti mužov a žien vo výške 13 percentuálnych bodov. Jedným z dôvodov je nízka zamestnanosť žien s malými deťmi. V roku 2014 bolo na Slovensku najnižší počet

⁴⁸ MPSVR pre SNSLP v Správa o dodržiavaní ľudských práv 2018, str. 121

⁴⁹ Ministerstvo zdravotníctva pre SNSLP v Správa o dodržiavaní ľudských práv 2018, str. 123

⁵⁰ EIGE: Gender Equality Index 2019: Slovakia. Available at <https://eige.europa.eu/publications/gender-equalityindex-2019-slovakia>, str. 4

zamestnaných matiek malých detí v EÚ. Dlhá materská a rodičovská dovolenka sú tiež spojené s dlhodobými nižšími príjmami a vedú k nižším dôchodkom.⁵¹

Otcovská rodičovská dovolenka,⁵² Štúdia Inštitútu pre finančnú politiku (IFP)

68. Matky zarábajú menej ako bezdetné ženy a hrozí im tzv. trest za materstvo. Ženy nemajú počas materskej a rodičovskej dovolenky priestor na profesionálny rozvoj; pričom aj po nástupe do práce po ukončení materskej a rodičovskej dovolenky na nich leží vyššia miera zodpovednosti za rodinu a domácnosť. Táto situácia predstavuje dvojité bremeno pre ženy, ktoré je prekážkou v ich kariérom raste.
69. Jedným z riešení prispievajúcich k rovnosti medzi ženami a mužmi je rodičovská dovolenka pre otcov. Toto opatrenie by pomohlo vyrovnáť nerovnováhu medzi platenou a neplatenou prácou, najmä ak matka nastúpi do práce a otec sa o dieťa stará úplne sám. Zároveň môžu z dlhodobého hľadiska viesť k spravodlivejšiemu prerozdeleniu starostlivosti o deti a domácnosť. V tejto oblasti sa Slovensko pripravuje na transpozíciu smernice Európskeho parlamentu a Rady 2019/1158 z 20. júna 2019 o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a osôb s opatrovateľskými povinnosťami.
70. Kým v roku 2018 poberalo materské na Slovensku cca 10 000 otcov, len za prvých 6 mesiacov roku 2019 požiadalo o materské 6,5 tisíce otcov (k štvrtine počtu všetkých detí narodených počas tohto obdobia). Od zavedenia tohto opatrenia v roku 2011 sa počet otcov na rodičovskej dovolenke každý rok zdvojnásobil.
71. Keď otcovia idú na rodičovskú dovolenku, matky začnú pracovať skôr. Vyšší príjem matky je indikátorom skoršieho opätovného nástupu matky do práce. Polovica matiek, ktoré nastúpili do práce v roku 2019, začala pracovať do 33 mesiacov po pôrode, polovica bola doma dlhšie. Ak otec nastúpil na rodičovskú dovolenku a reálne sa venoval starostlivosti o deti a o domácnosť, matky nastupovali do práce už 25 mesiacov po pôrode.⁵³

Zosúlad'ovanie rodinného a pracovného života - projekty

72. Rovnováhu medzi prácou a rodinou možno chápať ako interakciu medzi platenou prácou a inými činnosťami vrátane neplatenej práce v rodine a komunitě, odpočinku a osobného rozvoja. Znamená to vytvárať kultúru tzv. produktívnej práce, minimalizovať nesúlad medzi prácou a ostatnými oblasťami ľudského života.⁵⁴

⁵¹ Európska Komisia, Women's situation in the labour market. European Commission, https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/women-labour-market-work-life-balance/womens-situation-labour-market_en

⁵² Dančíková, Zuzana.: Ani muži nemôžu mať všetko Materská pre otcov a nástup matiek do práce. Komentary 2020/06. IPF, MF SR, https://www.mfsr.sk/files/archiv/31/Komentar_materskeotcov_final.pdf

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Ondrijová, I., Tomková, A.: Analýza problematiky zosúlad'ovania pracovného a rodinného života. Journal of Global Science ISSN: 2453-756X (Online) Journal homepage: <http://www.jogsc.com> pg.2

Rodová rovnosť na pracovisku⁵⁵

73. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky rozbehlo aj Národný projekt Rodová rovnosť na pracovisku. Zlepšením podmienok pre zosúladenie pracovného a rodinného života sa usiluje o zvýšenie zamestnanosti osôb s rodičovskými povinnosťami, najmä žien. Základným cieľom projektu je teda zlepšenie podmienok pre zosúladenie pracovného a rodinného života a zvýšenie zamestnanosti osôb s rodičovskými povinnosťami, najmä žien. V konečnom dôsledku projekt sa snaží prispieť ku harmonizácii rodinného a pracovného života, rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom, podpore participácie žien na trhu práce, zlepšeniu postavenia žien v pracovnom procese a uľahčeniu návratu žien z materskej/rodičovskej dovolenky.
74. Jedným z výsledkov projektu je vytvorenie koncepcie zosúladenia pracovného a rodinného života žien a mužov a jej implementácia zamestnávateľmi na celom Slovensku. Koncept je vytvorený skupinou odborníkov/-čiek na rovnosť žien a mužov. Ich úlohou je vytvárať analytické, koncepčné a metodické materiály, ktoré budú k dispozícii potenciálnym zamestnávateľom, cez poskytovateľov služieb zamestnanosti, sociálnych partnerov až po výskumné a vzdelávacie inštitúcie zaoberajúce sa rovnakými príležitosťami pre ženy a mužov. Projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu (ESF).

Zosúladenie rodinného a pracovného života⁵⁶

75. Cieľom národného projektu je zlepšenie podmienok pre zosúladenie pracovného a rodinného života a zvýšenie zamestnanosti osôb s rodičovskými povinnosťami, najmä žien, ako aj osamelých rodičov starajúcich sa aspoň o jedno dieťa a ďalšie osoby, ktoré zažívajú ťažkosti pri zosúladaovaní kvôli starostlivosti o závislých členov rodiny resp. domácnosti. Projekt sa zameriava na podporu zamestnávateľov, ktorí realizujú opatrenia pomoci takýmto osobám prostredníctvom možnosti návratu na trh práce formou zamestnania.⁵⁷
76. Projekt sa zameriava hlavne na flexibilné a atypické zamestnania, ako je pracovný pomer na kratší pracovný čas (§ 49 Zákonníka práce), domácku prácu a teleprácu (§ 52 Zákonníka práce) a delené pracovné miesta (§ 49a Zákonníka práce). O financovanie môžu požiadať zamestnávatelia vo všetkých regiónoch okrem Bratislavského kraja. Cieľovou skupinou sú uchádzači/-čky o zamestnanie, ktorí sú evidovaní najmenej tri mesiace. Očakáva sa, že prostredníctvom projektu získa zamestnanie zhruba 1 000 žien. Finančný príspevok sa poskytuje najviac na 12 mesiacov, v závislosti od trvania zmluvy. Príspevok uhradí až 95 % celkových nákladov na prácu, najviac však 844 EUR, čo je 1,2-násobok minimálnej mzdy.
77. Na tento projekt bolo vyčlenených celkovo 11,05 milióna EUR a má sa realizovať do augusta 2022. Spoločnosti, ktoré vytvárajú pracovné miesta (hlavne) pre ženy môžu požiadať úrady práce pre granty. Toto opatrenie by malo matkám vytvoriť

⁵⁵ Rodová rovnosť na pracovisku, [Rodová rovnosť na pracovisku - MPSVR SR \(gov.sk\)](#)

⁵⁶ Národný projekt „Zosúladenie rodinného a pracovného života“ > ÚPSVaR (gov.sk)

⁵⁷ OP Ľudské zdroje, Národný projekt Zosúladenie rodinného a pracovného života, Opis_NP_NP_Zosuladenie_RaP_zivota.pdf (gov.sk)

lepšie príležitosti na návrat na trh práce. projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu (ESF).

8. Násilie na ženách

78. Napriek neočakávaného nárastu domáceho násilia v čase pandémie, Slovenská republika pomaly napreduje na ceste v predchádzaní a eliminácii násilia na ženách.

Legislatíva

79. V roku 2015 bola ochrana obete posilnená predĺžením pôvodnej 48-hodinovej lehoty, počas ktorej mohol byť násilnej osobe zakázaný vstup do bytu alebo domu alebo iného priestoru spoločne obývaného s ohrozenou osobou (vykázanie zo spoločného obydlija) na súčasnú 10-dňovú lehotu, účinnú od 1.1.2016.⁵⁸

80. Ostatná novela Trestného zákona č. 300/2005 Z. z. v § 208 a novela zákona č. 372/1990 o priestupkoch (dátum nadobudnutia účinnosti: 1. 1. 2016) sa zaoberá problémom opakovania priestupku. Ak bol čin násilia vykonaný tým istým páchatelom klasifikovaný ako priestupok (ktorého výsledkom je uloženie pokuty), a ten istý páchatel vykoná rovnaký alebo podobný čin a v priebehu nasledujúcich 12 mesiacov, bude sa tento druhý čin vyšetrovať ako trestný čin, ktorý sa trestá podľa § 208 Trestného zákona.

Zákon o obetiach trestných činov

81. januára 2018 nadobudol účinnosť nový zákon č. 274/2017 Z.z. O obetiach trestných činov. Ide o transpozíciu európskej smernice 2012/29, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov. Zákon reflektuje aj požiadavky vyplývajúce z praxe a stavia aj na najnovších poznatkoch v tejto oblasti.

82. Zákon „definuje pojmy ako obeť trestného činu, obzvlášť zraniteľná obeť či domáce násilie. Ďalej upravuje práva obetí nezávisle od začatia trestného konania, t. j. najmä právo na odbornú pomoc, vrátane právnej pomoci. Taktiež sa zákon o obetiach trestných činov zameriava na úpravu odškodňovania obetí násilných trestných činov ako aj vytvorenie systému pre poskytovanie odbornej pomoci subjektmi poskytujúcimi pomoc obetiam a ich podporu.“⁵⁹

83. Zákon ustanovuje právo na odbornú pomoc (všeobecná odborná pomoc obeti a špecializovaná odborná pomoc obzvlášť zraniteľnej obeti). Všeobecná odborná pomoc zahŕňa poskytovanie základných informácií vrátane právnych informácií, psychologickéj pomoci, konzultácie týkajúce sa predchádzania sekundárnej a opakovanej viktimizácie a pomoci obetiam pri uplatňovaní ich práv, zatiaľ čo špecializovaná odborná pomoc sa poskytuje zvlášť zraniteľným obetiam a zahŕňa krízové intervencie, hodnotenie rizík, sociálne služby vrátane prístrešie a všeobecné asistenčné služby. Právo na odbornú pomoc je možné uplatniť bez

⁵⁸ Zákon č. 171/1993 Z. z. Zákon Národnej rady Slovenskej republiky o Policajnom zbore, § 27a

⁵⁹ MS SR, Všeobecné informácie, Úvod - Ministerstvo spravodlivosti SR (gov.sk)

ohľadu na to, či obeť podala podnet na začatie trestného konania alebo sa ho aktívne účastní.

84. Zákon upravuje aj pravidlá odškodňovania obetí. „Nárok na odškodnenie obeť násilného trestného činu podľa tohto zákona vzniká, ak v trestnom konaní nadobudol právoplatnosť rozsudok alebo trestný rozkaz, ktorým sa páchatel' uznáva vinným zo spáchania trestného činu, ktorým bola obeť násilného trestného činu spôsobená ujma na zdraví, alebo rozsudok, ktorým bol obžalovaný spod obžaloby oslobodený, pretože nie je trestne zodpovedný pre nedostatok veku alebo nepričetnosť a ujma na zdraví nebola obeť násilného trestného činu plne uhradená inak.“⁶⁰ Zákon stanovuje hornú hranicu akejkoľvek náhrady poskytovanej štátom v úhrne až do výšky 50-násobku minimálnej mzdy (k 1. januáru 2021 je minimálna mzda stanovená na 623 eur, horná hranica náhrady teda bude 31 150 eur.). Zákon sa tiež zameriava na podporu organizácií/MVO poskytujúcich služby obetiam trestných činov s cieľom zabezpečiť kvalitnejšie služby pre obeť. Pomáhajúce organizácie môžu požiadať ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky o akreditáciu.⁶¹

Národné akčné plány na elimináciu a prevenciu násilia na ženách

85. Na zabezpečenie komplexného a systematického riešenia násilia na ženách vláda Slovenskej republiky prijala už tri akčné plány, pričom Odbor rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí v spolupráci s MVO pripravuje nový akčný plán. Úloha vypracovať Akčný plán vyplýva Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny z uznesenia vlády Slovenskej Republiky a Akčný plán bude dopĺňať Celostátnu stratégiu rovnosti žien a mužov na roky 2021 - 2027. K eliminácii, prevencii a ochrana obetí domáceho násilia sa vláda SR zaviazala aj vo svojom programovom vyhlásení⁶² a tento záväzok jej vyplýva z množstva medzinárodných zmlúv, ku ktorým pristúpila.
86. V akčnom pláne sa stanovuje základ pre poskytovanie inštitucionálnej podpory ženám zažívajúcim násilie a ich deťom. Medzi oblasti implementácie patrí posilnenie právneho a strategického rámca, podpora existujúcich a vznik nových cenovo dostupných podporných služieb, odborná príprava pre profesie stretávajúce sa v rámci svojej činnosti s násilím na ženách (právo, medicína, psychológia, teológia a pod.), primárna prevencia, či monitorovanie a výskum. Úlohová časť akčného plánu stanoví veľmi konkrétne a adresné úlohy na podporu žien zažívajúcich násilie a ich detí.

⁶⁰ Zákon o obetiach, § 11 (1)

⁶¹ Pozri aj MS SR, Vláda schválila zlepšenie pomoci pre obeť trestných činov, <http://www.justice.gov.sk/Stranky/aktualitadetail.aspx?announcementID=3073>

⁶² Vláda sa okrem iného vo svojom programovom vyhlásení zaviazala, že vyhodnotí doterajšiu úpravu pomoci obetiam trestných činov so zameraním sa na reálnu a včasnú dostupnosť právnej a psychologickéj pomoci. Rovnako že prehodnotí doterajšiu úpravu odškodňovania obetí násilných trestných činov

Samosprávy

87. Efektívne riešenie problému násilia páchaného na ženách si vyžaduje pozornosť nielen na národnej, ale aj na regionálnej a miestnej úrovni. S týmto cieľom sú samosprávy podporované k tvorbe a plneniu regionálnych akčných plánov.⁶³
88. Bratislavský samosprávny kraj (BSK) v roku 2010 inicioval založenie pracovnej skupiny s cieľom riešiť násilie páchané na ženách a vytvárať nulovú toleranciu voči všetkým formám násilia páchaného na ženách.⁶⁴ BSK prijalo Regionálny akčný plán Bratislavského samosprávneho kraja na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách na roky 2021 - 2023⁶⁵ a má aj špeciálny sociálny program, ktorého hlavným cieľom „je prevencia a eliminácia násilia páchaného na ženách a ich deťoch tak, aby nemuseli čeliť porušovaniu ich základných ľudských práv a mohli žiť svoj život bezpečne, slobodne, dôstojne a bez akéhokoľvek ohrozenia.“⁶⁶

Výskumy, dáta a prevalencia násilia na ženách

89. Podľa výsledkov z Eurobarometra z roku 2016 sa približne 27 % slovenskej populácie domnievalo, že na Slovensku nie je bežné násilie páchané na ženách, 3 % dokonca zastávali názor, že na tento typ násilia na Slovensku nie je vôbec rozšírený.⁶⁷
90. Podľa výskumu IVPR zažilo násilie zo strany svojho partnera viac ako 21 % dospelých žien.⁶⁸ Domáce násilie a násilie na ženách je teda na Slovensku neželaným, ale častým javom. Na Slovensku má skúsenosť s fyzickým alebo sexuálnym násilím po dosiahnutí veku 15 rokov viac ako každá tretia žena. Zo strany partnera je to 23 % žien a zo strany ne-partnera 22 %.⁶⁹ Vo veľkom množstve prípadov sa jedná o kombináciu rôznych druhov násilia, pričom násilie nemusí byť vždy postrehnuteľné ani blízkym osobám, nieto verejnosti. Počas posledných desiatich rokov polícia evidovala 306 vražd a zabití žien, z toho 68 ich partnermi.⁷⁰
91. Navyše, podľa rôznych výskumov je 40 až 70 % pravdepodobnosť, že dieťa matky, ktorá zažíva násilie zo strany partnera, sa tiež stane obeťou fyzického, psychologického a sexuálneho násilia a zneužívanie detí je približne 15-krát častejšie v rodinách, kde dochádza k násiliu medzi blízkymi osobami.⁷¹ Násilie zažívajú aj muži, avšak všetkých päť foriem násilia zažívajú viac ženy, pri ekonomickom zneužívaní, fyzickej agresii a sexuálnom násilí je prevaha žien významne výraznejšia. Ženy v porovnaní s mužmi častejšie uvádzajú opakovanú

⁶³ Národný akčný plán na elimináciu a prevenciu násilia na ženách na roky 2014-2019, str. 7

⁶⁴ Ibid. str. 95

⁶⁵ Pozri rap-bsk-na-roky-2021-2023.pdf (bratislavskykraj.sk)

⁶⁶ Sociálny program BSK, "Pomoc ženám, na ktorých je páchané násilie", Sociálny_program_2019_final.pdf (bratislavskykraj.sk)

⁶⁷ Special Eurobarometer: Report: Gender-based violence, 2016, <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2115>

⁶⁸ IVPR: Filadelfiová, J. - Gerbery D. - Vittek, J.(2017) Reprezentatívny výskum domáceho násilia na Slovensku. https://www.zastavmenasilie.gov.sk/resources/data/VySKUM_Pramenna-publikacia_Reprezentativny-vyskum-o-DN.pdf

⁶⁹ FRA (2014). EU-wide Survey on Violence against Women, <https://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/survey-data-explorer-violence-against-women-survey>

⁷⁰ Zdroj: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, štatistiky Policajného Zboru 2010 - 2019; vlastné spracovanie

⁷¹ Bell, C. (2008). Domestic Violence and Contact: 10 Reasons Why. Family Law, 38, 1139-1143

viktimizáciu a zažívanie kombinácie viacerých foriem násilia. Medzi najčastejšie druhy násilia na ženách na Slovensku patrí násilie páchané v partnerskom vzťahu a sexualizované násilie. Prevalencia sexualizovaného násilia na ženách po 15 roku života je 3,8 %.⁷²

92. V súlade s príslušným národným akčným plánom zahájilo ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v roku 2017 osvetovú a informačnú kampaň o sexuálnom násilí - „Pretože hovorím nie“. Cieľom kampane bolo zvýšiť citlivosť mladých ľudí na otázky sexuálneho násilia a verejne ho odmietnuť. Kampaň vznikla v reakcii na výsledky prieskumu Eurobarometer z roku 2016, podľa ktorého 47 % slovenských respondentov považovalo sexuálne násilie alebo násilie na základe pohlavia za určitých okolností za oprávnené. Kampaň a ďalšie projekty Koordinačného centra na prevenciu násilia páchaného na ženách oslovujú mladých ľudí vo veku od 18 do 25 rokov, ktorí sa často spoliehajú na sociálne médiá ako na zdroj informácií.⁷³
93. Výsledky prieskumu Agentúry EÚ pre základné práva (FRA) o násilí páchanom na ženách (2014)⁷⁴ odhalili, že Slovenská republika sa z hľadiska prevalence násilia páchaného na ženách blíži k priemeru EÚ. Percento respondentiek zo Slovenskej republiky, ktoré uviedli, že v dospelosti zažili fyzické alebo sexuálne násilie od partnera, bolo 23 % (priemer EÚ 22 %). Iba 8 % žien kontaktovalo políciu a iba niečo viac ako štvrtina (27%) žien poznala aspoň jednu inštitúciu, ktorá poskytuje pomoc ženám zažívajúcim násilie. 40 % slovenských žien zažilo v dospelosti sexuálne obťažovanie, 22 % vážnejšiu, t. j. neverbálnu formu obťažovania.⁷⁵

Zmena situácie v súvislosti s pandemiou COVID-19

94. „Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách (KMC) Inštitútu pre výskum práce a rodiny (IVPR) realizovalo v období od 30. marca do 14. júna 2020 týždenné zisťovania u poskytovateľov služieb pre ženy zažívajúce násilie s cieľom zistiť, koľko klientok vyhľadalo ich služby a koľko z nich potrebovalo krízové ubytovanie. Počet organizácií zapojených do zisťovania sa v jednotlivých týždňoch líšil, pohyboval sa od 15 po 22 poskytovateľov služieb rozmiestnených po celom Slovensku. Celkovo sa v sledovanom období na služby obrátilo 1251 žien, pričom 362 z nich boli nové klientky, teda ženy, ktoré predtým nevyužívali ich služby. Po počiatocnom utlmení využívania služieb ženami zažívajúcimi násilie na začiatku karantény nastal po Veľkej noci nárast, ktorý s výnimkou

⁷² IVPR, Očenášová, Z. a Michalík, P.: Sexuálne násilie na ženách – správa z reprezentatívneho výskumu: <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/publikacie/>

⁷³ Kampaň proti sexuálnemu násiliu „PRETOŽE HOVORÍM NIE“, Kampaň proti sexuálnemu násiliu „PRETOŽE HOVORÍM NIE“ - MPSVR SR (gov.sk)

⁷⁴ European Union Agency for Fundamental Rights: Survey data explorer — Violence against women survey, <http://fra.europa.eu/DVS/DVT/vaw.php>

⁷⁵ DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES, POLICY DEPARTMENT C: CITIZENS' RIGHTS AND CONSTITUTIONAL AFFAIRS WOMEN'S RIGHTS & GENDER EQUALITY, Gender equality policies in Slovakia, <http://www.europarl.europa.eu/supporting-analyses>, str.39.

jedného týždňa pokračoval až do júna. Kým v prvom aprílovom týždni jednu organizáciu kontaktovali v priemere 3 ženy, na začiatku júna to bolo 9 žien.”⁷⁶

95. V roku 2020 IVPR vydalo štúdiu *Právny a odborný rámec zriaďovania a fungovania siete intervenčných tímov*, kde sa autor venuje „postupom krízovej intervencie formou multishitucionálnej intervencie v prípadoch domáceho násillia a násillia na ženách” s tým, že spolupráca všetkých zúčastnených inštitúcií, aktérov a aktérok v oblasti domáceho násillia a násillia na ženách bola opakovane identifikovaná ako nevyhnutná pre efektívny boj s týmito fenoménmi.⁷⁷ Táto práca by mala pomôcť podporiť medzinštitucionálnu spoluprácu v násillia páchaného na ženách. Bola zverejnená ako súčasť národného projektu Prevencia a eliminácia rodovej diskriminácie OP LZ NP 2018 / 4.1.2 / 01.
96. Autorky *Analýzy súdnych rozhodnutí v prípadoch násillia páchaného na ženách* publikovanej IVPR⁷⁸ identifikovali ako najzávažnejšie problémy *inter alia*: neprimeraná dĺžka trestného konania (a s tým spojené riziko traumatizácie obetí), väčšina odsudzujúcich rozhodnutí neobsahovala odôvodnenie, väčšine páchatel’ov je udelený trest pod alebo na dolnej hranici trestnej sadzby či často dochádza k podmienenému odkladu výkonu trestu bez dostatočných opatrení na ochranu poškodennej.⁷⁹
97. V súvislosti s pandemiou nemožno opomenúť skutočnosť, že školy boli dlhodobo zatvorené (realizuje sa dištančné vzdelávanie) a rodičia, resp. matky, sú na dlhodobej pandemickej OČR s deťmi, čo ženy vháňa do komplikovanej pozície. Ženám v domácnosti okrem starostlivosti o deti a rodinu pribudla i funkcia učenia sa s deťmi, tzv. nahradenie učitel’ov a dovysvetľovanie učiva, znížený príjem z dôvodu OČR a v neposlednom rade aj ohrozenie ich pracovnej pozície do budúcnosti. Navyše nie každá domácnosť má k dispozícii počítač/laptop či prístup na internet, aby mohlo byť vzdelávanie realizované doma počas pandémie. Tieto prejavy nerovnosti a digitálneho vylúčenia sa obzvlášť prejavili ľuďmi žijúcimi vo vylúčenom prostredí ako sú obyvatelia marginalizovaných rómskych komunít.

Vzdelávacie aktivity

98. KMC uskutočnilo sériu školení o násillí na ženách a domácom násillí pre 147 policajtov prvého kontaktu v Trenčíne v marci a apríli 2019. Cieľom školenia bolo poskytnúť policajtom, ktorí prví prichádzajú do styku s obeťami násillia na ženách a domáceho násillia, komplexné vedomosti k tejto téme. Na aktivite sa zúčastnili odborníci z mimovládnych organizácií, ktorí spolupracovali ako externí lektori.
99. Mimovládna organizácia „Áno pre život“ organizuje každý november kampaň s názvom „Domáce násillie ubližuje všetkým“, ktorá má informovať širokú verejnú o príčinách a následkoch násillia na deťoch, ženách a rodinách, ako aj o formách

⁷⁶ TS Dáta potvrdili, že násillie na ženách počas koronakrízy výrazne stúplo, https://ivpr.gov.sk/wp-content/uploads/2020/06/TS_zistovanie_kr%C3%ADzov%C3%A9-ubytovanie_2020_final.pdf

⁷⁷ Marián Filčík (pre IVPR): PRÁVNÝ A ODBORNÝ RÁM EC ZRIAĐOVANIA A FUNGOVANIA SIETE INTERVENČNÝCH TÍMOV. Východisková analýza. ISBN: 978-80-7138-170-9.

⁷⁸ IVPR, Barbora Burajová, Zuzana Očenášová: Analýza súdnych rozhodnutí v prípadoch násillia páchaného na ženách, 2020. Bratislava. ISBN: 978-80-7138-172-3

⁷⁹ Ibid.

pomoci obetiam. Sprievodnými podujatiami kampane bol Benefičný koncert pre ľudí v núdzi a interaktívne prednášky pre študentov stredných škôl v Žilinskom kraji. Ďalšou aktivitou kampane bola verejná zbierka, ktorej výťažok bol venovaný ženám zažívajúcich násilie a ich deťom, ktorým organizácia poskytuje odbornú pomoc.⁸⁰

Financovanie projektov a organizácií poskytujúcich podporu ženám zažívajúcim násilie

100. Vďaka Nórskeму finančnému mechanizmu sa podporil vznik nových azylových domov a poradenských centier. Výsledkom zriadenia nových bezpečných ženských domov bolo spolu 170 rodinných buniek (Štandardom Rady Európy od nás vyžadujú 225 týchto priestorov). Na Slovensku existuje 14 subjektov akreditovaných podľa Zákona o obetiach trestných činov⁸¹ a 74 zariadení núdzového bývania⁸² (pričom všetky ale nespĺňajú štandardy rady Európy).⁸³ S cieľom nastaviť systémové a udržateľné financovanie všetkým službám krízovej intervencie, MPSVR zriadilo pracovnú skupinu, ktorej cieľom je príprava nastavenia financovania na úrovni novej právnej normy.
101. Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky poskytuje financovanie MVO poskytujúcim pomoc ženám zažívajúcim rodovo podmienené násilie ako akreditované subjekty podľa Zákona o obetiach trestných činov, a to príspevkom na činnosť organizácie a personálne náklady na právnu a psychologickú pomoc. V roku 2020 bola celková podpora v roku 195 612 Eur pre 5 akreditovaných organizácií pracujúcich s obeťami domáceho násilia, najmä ženami, v roku 2019 to bolo 161 762 Eur pre rovnaké organizácie. V súčasnosti pripravuje Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky systémové financovanie pre akreditované intervenčné centrá, ktoré budú poskytovať krízovú intervenciu obetiam domáceho násilia.

9. Obchodovanie s ľuďmi a ich vykorisťovanie v kontexte prostitúcie

102. Trestný čin obchodovania s ľuďmi patrí medzi trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti (§ 179) v Trestnom zákone. V tejto súvislosti je Slovenská republika taktiež viazaná medzinárodnými dohovormi o ochrane ľudských práv a slobôd. V príslušných právnych predpisoch sa uplatňuje definícia obchodovania s ľuďmi uvedená v Protokole o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s

⁸⁰ Áno pre život,n.o.: VÝROČNÁ SPRÁVA za rok 2019 na <https://anoprezivot.sk/wp-content/uploads/2020/07/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%A1-spr%C3%A1-va-AP%C5%BD-za-rok-2019.pdf> pg.5

⁸¹ Aktuálny zoznam subjektov poskytujúcich pomoc obetiam trestných činov je dostupný na webovej stránke Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky <http://www.justice.gov.sk/Stranky/Ministerstvo/Pomoc-obetiam/Uvod.aspx>

⁸² Adresár poskytovateľov sociálnych služieb nájdete na stránke Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny: <https://www.employment.gov.sk/sk/centralny-register-poskytovatelov-socialnych-sluzieb/>

⁸³ Pre viac info pozri <http://www.kmotricky.sk/potrebujem-pomoc/> a <https://www.eeagrants.sk/en/news/call-dgv01-closure-domestic-and-gender-based-violence-programme-summary/>

ľuďmi, najmä so ženami a deťmi, ktorý je jedným z troch ďalších protokolov k Dohovoru OSN o nadnárodnom organizovanom zločine.⁸⁴

103. Obchodovanie s ľuďmi v Slovenskej republike je v kompetencii Ministerstva vnútra Slovenskej republiky. „V rámci Policajného zboru sa problematike obchodovania s ľuďmi venuje Národná jednotka boja proti nelegálnej migrácii úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia policajného zboru (ďalej len „národná jednotka“), ktorá od 1 júla 2013 samostatne na celoštátnej úrovni vykonáva operatívno-pátraciu činnosť, získava poznatky a podieľa sa na operatívnom odhaľovaní a objasňovaní predmetnej trestnej činnosti. Národná jednotka disponuje špecializovanými vyšetrovateľmi pre túto oblasť a zároveň zabezpečuje a koordinuje spoluprácu s partnerskými zahraničnými službami pri riešení medzinárodnej organizovanej trestnej činnosti spojenej s obchodovaním s ľuďmi a udržiava vzťahy s ústrednými orgánmi štátnej správy a tretím sektorom.“⁸⁵
104. Jednou z možných foriem podpory a pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi je možnosť zaradiť ich do programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi. Tento program je z hľadiska práva inštitucionálne a finančne zabezpečený Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky. Jeho cieľovou skupinou sú osoby, ktoré sa stali obeťami obchodovania či už na území Slovenskej republiky alebo v zahraničí. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky zriadilo Informačné centrum pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi a prevenciu kriminality⁸⁶ a národnú linku pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi.⁸⁷
105. 6. novembra 2018 prijala vláda SR piaty národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2019 - 2023.⁸⁸ Tento vychádza „predovšetkým z medzinárodných záväzkov, ako aj národných potrieb na koordinovaný prístup v boji proti obchodovaniu s ľuďmi. Národný program sa orientuje na komplexný a účinný boj proti obchodovaniu s ľuďmi, ktorý podporuje rozvoj koordinovanej činnosti všetkých subjektov v rámci znižovania rizík a predchádzania páchania trestného činu obchodovania s ľuďmi, ako aj pri vytváraní podmienok pre poskytovanie podpory a pomoci obetiam a zabezpečenia ochrany ich ľudských práv, slobôd a dôstojnosti so zohľadnením individuálnych potrieb každej osoby.“ Nový národný program obsahuje 21 úloh zoskupených do štyroch pilierov - prevencia, ochrana, vyšetrovanie a prevencia. Implementáciu predchádzajúcich národných programov hodnotilo Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky.
106. V roku 2018 nadobudol účinnosť zákon o obetiach trestných činov (zákon č. 274/2017 Z. z.) (viď *supra*). Obete obchodovania s ľuďmi sú podľa tohto zákona obzvlášť zraniteľnými obeťami, ktoré majú nárok na poskytnutie odbornej pomoci.

⁸⁴ DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES, POLICY DEPARTMENT C: CITIZENS' RIGHTS AND CONSTITUTIONAL AFFAIRS WOMEN'S RIGHTS & GENDER EQUALITY, Gender equality policies in Slovakia, <http://www.europarl.europa.eu/supporting-analyses>, str. 43

⁸⁵ Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi 2015 – 2018, str. 5

⁸⁶ Informačné centrum na boj proti obchodovaniu s ľuďmi a prevenciu kriminality, Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (minv.sk)

⁸⁷ Národná linka 0800 800 818 - Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM) Slovensko

⁸⁸ Dostupné na Informačné centrum na boj proti obchodovaniu s ľuďmi a prevenciu kriminality, Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (minv.sk)

107. Štatistické výstupy týkajúce sa počtu osôb obvinených z trestného činu 17 obchodovania s ľuďmi za roky 2015 - 2017 a graf v prílohe č. 4 poskytujú štatistické výstupy týkajúce sa počtu osôb obvinených za trestný čin obchodovania s ľuďmi za roky 2015 - 2017.⁸⁹

Štatistické údaje k vyšetrovaným prípadom obchodovania s ľuďmi za roky 2015 – 2017

Rok	Počet zistených prípadov	Počet objasnených prípadov	Počet obvinených osôb
2015	18	9	23
2016	25	14	34
2017	37	19	72

108. 14. októbra 2016 bola podpísaná dohoda o vytvorení spoločného vyšetrovacieho tímu medzi Slovenskou republikou a Veľkou Britániou (Škótsko, Anglicko a Wales) pod názvom operácie „SYNAPSIS“ s cieľom zjednodušenia a zlepšenia efektívnosti vyšetrovania organizovanej zločineckej skupiny. Slovenská a britská polícia spoločne obvinili vo februári 2017 z trestného činu obchodovania s ľuďmi 11 osôb, z toho 10 slovenských občanov (6 mužov a 4 ženy) a jedného pakistanského občana. Celkovo bolo identifikovaných 12 slovenských obetí vo veku od 18 do 28 rokov.⁹⁰

109. Projekt pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi začal fungovať v rámci Slovenskej katolíckej charity v roku 2008 a od začiatku je financovaný Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky. Hlavným cieľom tejto práce je priama pomoc obetiam s ich reintegráciou do spoločnosti poskytovaním komplexnej, aj dlhodobej starostlivosti. Zabezpečuje tiež asistované dobrovoľné návraty a prednávratovú asistenciu. Aktuálne SKCH prevádzkuje aj Národnú linku pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi 0800 800 818. Ako člen Expertnej skupiny Ministerstva vnútra SR sa podieľajú na systematickom zlepšovaní fungovania vládneho Programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi. Ako člen v medzinárodných sieťach RENATE a COATNET participujú v medzinárodnej spolupráci na poli boja proti obchodovaniu s ľuďmi. Slovenská katolícka charita už vyškolila za toto obdobie množstvo ľudí aj priamo v marginalizovaných rómskych komunitách. V r. 2019 vyškolila SKCH 12 Rómov v Jarovniciach, ktorí počas pol roka v osade vytvárali ďalšie skupinky a školili ďalšie skupinky. Títo Rómovia vyškolili okolo 200 ľudí v osade v Jarovniciach a dnes pomáhajú ďalším

⁸⁹ Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi 2019-2023, príloha 2, str. 29.

⁹⁰ Uznesenie vlády SR č. 495: Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2019 – 2023, str. 17.17 Pozri aj Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2019 - 2023, str. 16-17

Rómom. V rámci týchto školení o obchodovaní boli prebrané aj témy násilia na ženách.

110. Znevažovanie žien a dievčat v pornografickom priemysle Počas pandémie COVID-19 výrazne vzrástla konzumácia pornografického materiálu na svete. Odhaduje sa, že až 90 percent detí vo veku od 8 do 16 rokov konzumuje pornografiu na internete každý deň.⁹¹ Tichou podporou rozrastania daného materiálu zo strany štátov dochádza k vážnemu sexuálnemu vykorisťovaniu žien a dievčat v spoločnosti.

Pomoc a ochrana

111. Slovenská republika je povinná vybudovať komplexný systém ochrany a pomoci obetiam obchodovania postavený na princípoch dodržiavania ľudských práv. Zabezpečenie základných ľudských práv a dôstojnosti obetí obchodovania závisí od ich včasnej identifikácie. Z tohto dôvodu je potrebné zabezpečiť včasnú identifikáciu všetkých obetí obchodovania v krajine.⁹²
112. Medzi služby poskytované obetiam patrí napr. informovanie o zákonných možnostiach tolerovaného pobytu, povolenia na pobyt alebo medzinárodnej ochrane, asistovaný dobrovoľný návrat (vrátane pomoci a sprostredkovania pred a po asistovanom dobrovoľnom návrate), finančná podpora, sociálna podpora, psychoterapeutické služby, tlmočnicke služby, právna pomoc, zdravotné služby, rekvalifikačné kurzy, bezpečné ubytovanie. Služby obetiam zahrnuté do programu sú finančne kryté z rozpočtu ministerstva vnútra a na základe verejného obstarávania ich poskytujú mimovládne organizácie na zmluvnom základe. Ďalej, „pri pomoci a podpore obetí je nutné venovať pozornosť poskytovaným službám pre obeť, nakoľko v ostatnom období sa množili prípady obetí, u ktorých figurovali dlhy na poistnom, psychické problémy vyžadujúce si trvalé riešenie. Mnohé obeť boli osoby bez domova, čo si taktiež vyžaduje dlhodobé riešenie ich situácie z dôvodu eliminácie ich opätovného zobchodovania a viktimizácie. Vzhľadom na to, že ide o dynamicky sa vyvíjajúcu trestnú činnosť, je potrebné prispôbiť tejto situácii komunikáciu medzi subjektmi pomoci, ako aj medzi orgánmi činnými v trestnom konaní, a to nielen na národnej úrovni, ale aj na medzinárodnej úrovni.“⁹³
113. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky pomáha obetiam prostredníctvom Programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi.⁹⁴ Mimovládne organizácie sa podieľajú na poskytovaní komplexnej starostlivosti v rámci programu na základe zmlúv uzatvorených s Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky o poskytovaní finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.

⁹¹ K tomu pozri napr. štatistické údaje o zneužívaní detí a najmä dievčat: <https://ipcko.sk/zakazom-internetu-deti-pred-online-groomingom-neochranime/>

⁹² Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2019 - 2023, str.18

⁹³ Ibid, str. 2

⁹⁴ Program podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi, [Program podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi, Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky \(minv.sk\)](#)

114. Pomoc obetiam obchodovania s ľuďmi je sprostredkovaná aj prostredníctvom Informačných kancelárií pre obeť trestných činov, ktoré sú zriadené odborom prevencie kriminality kancelárie ministra vnútra SR (Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky) v každom krajskom meste v rámci Národného projektu „Zlepšenie prístupu obetí trestných činov k službám a vytvorenie kontaktných bodov pre obeť“ (ďalej len „informačné kancelárie“). Informačné kancelárie poskytujú informácie, sprostredkujú a poskytujú pomoc obetiam a potenciálnym obetiam trestných činov, vrátane obetí obchodovania s ľuďmi bezplatne a diskkrétne:

- základné informácie o právach obetí trestných činov a o postupoch v trestnom konaní;
- pomoc pri orientácii v možnostiach riešenia situácie súvisiacej s trestným činom a jeho následkami;
- sprostredkovanie služieb a konzultácií s odborníkmi v oblasti právneho usmernenia a podpory, psychologického a sociálneho poradenstva;
- nasmerovanie na špecializované subjekty, ktoré poskytujú nadväznú odbornú pomoc.

115. V sledovanom období (období roka 2020) bola pomoc prostredníctvom informačných kancelárií poskytnutá v 4 prípadoch trestného činu obchodovania s ľuďmi. V jednom prípade sa so žiadosťou o pomoc na informačné kancelárie obrátila obeť obchodovania s ľuďmi (muž, 21 rokov), ktorej bolo sprostredkované poskytnutie právneho usmernenia a podpory a psychologického poradenstva, klient bol poučený o Programe a usmernený na Slovenskú katolícku charitu za účelom poskytnutia nadväznej odbornej pomoci; v dvoch prípadoch išlo o oznamovateľov trestného činu obchodovania s ľuďmi; v jednom prípade išlo o osobu príbuznú obeť obchodovania s ľuďmi, ktorej boli poskytnuté základné informácie, informácie o Programe a kontakty na Slovenskú katolícku charitu. Všetky podnety boli v rámci plnenia oznamovacej povinnosti v zmysle § 3 ods. 2 z. č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok oznámené Národnej jednotke boja proti nelegálnej migrácii úradu hraničnej a cudzineckej polície.

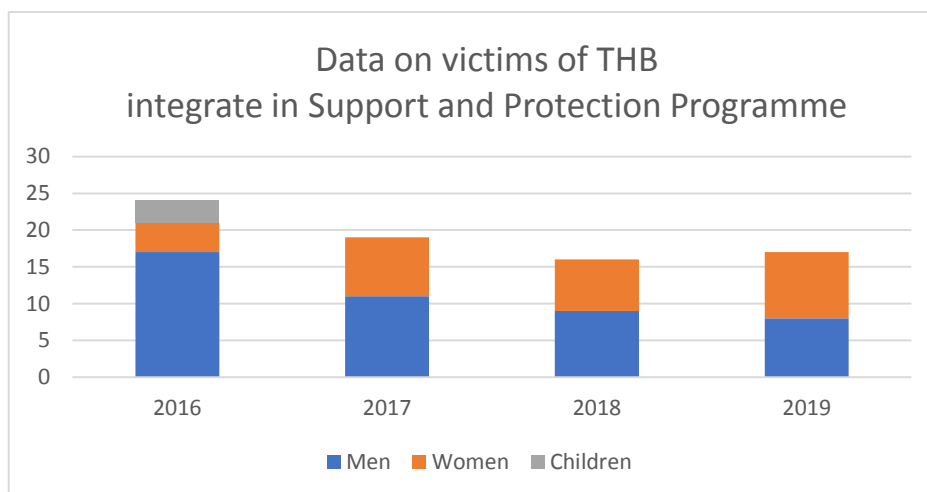
116. Pre potreby pracovníkov informačných kancelárií bola v roku 2020 spracovaná tiež *Metodika pre informačné kancelárie pre obeť trestných činov so zameraním na potreby obetí obchodovania s ľuďmi*. Metodika bola vypracovaná v spolupráci s členmi expertnej skupiny pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi a v súlade s Nariadením Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 144 z 10. decembra 2018 o zabezpečení programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi a Národným referenčným mechanizmom za účelom zosúladenia postupu informačných kancelárií s postupmi uplatňovanými inými subjektmi programu. Pracovníci informačných kancelárií napomáhajú procesu identifikácie obeť

obchodovania s ľuďmi tým, že citlivo získajú informácie nasvedčujúce, že osoba sa stala obeťou obchodovania s ľuďmi, poučia obeť o Programe podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi a z toho vyplývajúcich právach a povinnostiach, informujú obeť o možnosti zaradenia do programu a nakoniec informujú relevantné subjekty (NJBPNM UHCP P PZ, Informačné centrum na boj proti obchodovaniu s ľuďmi a prevenciu kriminality, Slovenskú katolícku charitu).

- V rámci národného projektu bola pozornosť venovaná aj nastaveniu spolupráce na regionálnej úrovni so subjektmi podieľajúcimi sa na zabezpečení pomoci a podpory obetiam trestných činov, vrátane obetí obchodovania s ľuďmi. V sledovanom období odbor prevencie kriminality kancelárie ministra vnútra SR Ministerstva vnútra Slovenskej republiky uskutočnil prostredníctvom informačných kancelárií úvodné informatívne stretnutia subjektov v rámci "Regionálnych platforiem pre pomoc obetiam". Stretnutia sa konali, vzhľadom na pandemické opatrenia súvisiace s COVID-19, on-line formou na úrovni všetkých krajov. Pre vstup do platformy boli oslovení zástupcovia orgánov činných v trestnom konaní (polícia, prokuratúra) a súdov, štátnej správy, miestnej a regionálnej samosprávy, zástupcovia občianskeho sektora a i., ktorí sa vo svojej činnosti zameriavajú aj na obeť trestných činov, vrátane obetí obchodovania s ľuďmi. Zámerom budovania platformy spolupracujúcich subjektov na úrovni jednotlivých krajov je:

- nadviazať účinnú a konštruktívnu medzi-sektorovú spoluprácu medzi subjektmi na úrovni kraja;
- nastavenie efektívnych procesov komunikácie, výmeny informácií medzi subjektmi;
- identifikácia problémov v oblasti poskytovania pomoci obetiam;
- identifikácia systémových nedostatkov a spoločné hľadanie riešení legislatívneho i nelegislatívneho charakteru;
- posilnenie prevencie v jednotlivých regiónoch.

117. V roku 2020 bolo v záujme podpory a pomoci obetiam trestných činov zasieťovaných spolupracujúcich neštátnych organizácií.
118. V ďalšom období bude odbor prevencie kriminality kancelárie ministra vnútra SR Ministerstva vnútra Slovenskej republiky pokračovať v budovaní a v činnosti vzniknutých platforiem.
119. V úzkej spolupráci s Centrom právnej pomoci bol vytvorený informačný materiál „Odškodňovanie obetí násilných trestných činov“, ktorý obeť oboznámi so základnými informáciami, ktoré by jej mohli pomôcť pri uplatňovaní sa nároku na náhradu škody a odškodného od štátu.

120. Na základe štatistík (uvedených vyššie) ministerstva vnútra došlo k sexuálnemu vykorisťovaniu v 16 prípadoch (3 (2016), 7 (2017), 2 (2018), 4 (2019)) a k núteným sobášom v 4 prípadoch (1 (2016) , 1 (2018), 2 (2019)).⁹⁵

Právna pomoc

121. Poskytovanie právnej pomoci obetiam trestných činov vrátane obetí obchodovania s ľuďmi upravené zákonom o obetiach trestných činov, ktorý ustanovuje poskytovanie právnych informácií a zastúpenie v trestných aj občianskych konaniach vrátane v súvislosti s uplatňovaním nárokov na náhradu škody. Podľa článku 7 zákona o obetiach trestných činov sa právna pomoc poskytuje za podmienok ustanovených v osobitnom predpise.⁹⁶
122. Právnu pomoc môžu v zásade poskytovať obetiam akreditované mimovládne organizácie, napríklad Liga za ľudské práva, ktorá poskytovala právne poradenstvo žiadateľom o azyl umiestneným v azylových zariadeniach Ministerstva vnútra. Do konca roku 2019 Liga za ľudské práva realizovala projekt financovaný EÚ z Fondu pre azyl, migráciu a integráciu a Ministerstvom vnútra, ktorý zahŕňal prístup do azylových zariadení Ministerstva vnútra a právne poradenstvo a zastupovanie pre žiadateľov o azyl počas azylového konania.⁹⁷

Psychologická pomoc

123. Program podpory obetí zahŕňa poskytovanie psychologického poradenstva a psychoterapeutických služieb. Slovenská katolícka charita, ktorú vláda poverila uskutočnením tohto programu, zamestnáva klinického psychológa, ktorý každú obeť vyšetrí vrátane vyhodnotenia pripravenosti obeť na liečbu. Psychoterapiu a psychologické sedenia poskytujú externí poskytovatelia, s ktorými má Slovenská

⁹⁵ Viac informácií na [at http://www.minv.sk/?statistika_obchodovanie_s_ludmi](http://www.minv.sk/?statistika_obchodovanie_s_ludmi)

⁹⁶ V praxi Slovenská katolícka charita poskytuje právne poradenstvo a zastupovanie vo veciach týkajúcich sa práv a postavenia obeť na základe zmluvy s ministerstvom vnútra v nadväznosti na postup verejného obstarávania na realizáciu Programu podpory a ochrany obeť obchodovania s ľuďmi. (pozri body 211 - 212).

⁹⁷ Správa o implementácii Dohovoru Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi v Slovenskej republike, Tretie hodnotiace kolo. Na <https://www.minv.sk/?obchodsludmismet>

katolícka charita alebo jej partnerská organizácia Gréckokatolícka cirkev uzatvorené dohody.⁹⁸

Ochrana

124. Ochrana obetí obchodovania s ľuďmi je primárne zabezpečená prostredníctvom Programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi, ktorý je špeciálne nastavený pre tento typ obetí a preto ho príslušné orgány považujú za vhodnejší a prispôsobený ich potrebám, ako systém ochrany svedkov ustanovený zákonom č. 256/1998 Z. z. o ochrane svedka a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Na Ministerstve vnútra existuje špecializovaná jednotka zodpovedná za uplatňovanie opatrení na ochranu svedkov podľa tohto zákona. Tieto opatrenia však nikdy neboli uplatnené na obeť a svedkov obchodovania. V prípadoch, ak nie je možné zaistiť bezpečnosť obetí alebo svedkov trestných činov iným spôsobom a existuje nebezpečenstvo pre život alebo zdravie dotknutých osôb od páchatel'ov, ktorí mohli spáchať závažné trestné činy, za ktoré možno uložiť doživotné tresty, alebo od páchatel'ov, ktorí sa podieľajú na organizovanom zločine, sa má ochrana a pomoc poskytovať v súlade so zákonom č. 256/1998 o ochrane svedkov v znení neskorších predpisov. Túto ochranu možno rozšíriť na osoby blízke svedkovi. Existuje interný dokument Ministerstva vnútra (128/2010) s podrobnejšími ustanoveniami o tom, aké formy môže mať ochrana obetí a svedkov trestných činov.⁹⁹

Štúdie, prípady, prieskumy

125. Od roku 2013 sa národná jednotka zúčastnila na štyroch spoločných vyšetrovacích tímoch (SVT) so Spojeným kráľovstvom. Prvý prípad, ktorý sa začal v roku 2013, sa týkal obchodovania so slovenskými ženami na účely sexuálneho vykorisťovania a nútených sobášov vo Veľkej Británii. Skončilo sa to v roku 2017 a vyústilo do trestov odňatia slobody slovenských občanov v rozmedzí od 16 mesiacov do osem rokov. Druhá z nich, ktorá stále pokračuje, sa začala v roku 2016 a týka sa tiež sexuálneho vykorisťovania a nútených sobášov vo Veľkej Británii. Tretí, stále prebiehajúci, sa začal v roku 2017 a týka sa obchodovania s ľuďmi na účely práce a sexuálneho vykorisťovania vo Veľkej Británii. Štvrtý spoločný vyšetrovací tím, ktorý stále prebieha, sa začal v roku 2017 a týka sa obchodovania s ľuďmi na účely vykorisťovania pracovnej sily vo Veľkej Británii. Druhý vyššie uvedený spoločný vyšetrovací tím sa skončil v roku 2018, zatiaľ čo 4 obžalovaní boli odsúdení na trest odňatia slobody v rozmedzí od 7 do 12 rokov. Posledne menované 2 spoločné vyšetrovacie tímy pokračovali vo svojej práci aj v roku 2019. V júni 2019 bola medzi Spojeným kráľovstvom a Slovenskom uzavretá dohoda o piatom spoločnom vyšetrovacom tíme v súvislosti s obchodovaním s

⁹⁸ Ibid. str. 15

⁹⁹ Ibid. str. 28

ľuďmi na účely nútenej práce občanov SR vo Veľkej Británii.¹⁰⁰ GRETA víta účasť slovenských orgánov na mnohostrannej a dvojstrannej medzinárodnej spolupráci a vyzýva slovenské orgány, aby posilnili medzinárodnú spoluprácu v oblasti ochrany obetí obchodovania s ľuďmi.¹⁰¹

Vzdelávacie aktivity

126. Informačné centrum pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi a prevenciu kriminality vyškolovalo množstvo expertov a expertiek, ktoré sa podieľajú na implementácii národného mechanizmu sprostredkovania, vrátane ochrany detí a sociálnych služieb, odboru dopravnej polície a cudzineckej polície, zamestnancov/-kýň ministerstva obrany zodpovedných za výcvik vojakov/-čiek vyslaných na misie do zahraničia, zamestnancov/-kyne náhradných domovov, vzdelávacích zariadení a psychologických poradní, zdravotníckych pracovníkov/-čiek a mimovládnych organizácií.¹⁰²
127. V roku 2020 implementuje Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM) Slovensko v spolupráci s partnerskými organizáciami La Strada v Českej republike a La Strada v Poľsku projekt SAFE Work and Travel - Prevencia obchodovania s ľuďmi na SK, CZ a PL s cieľom zvýšiť povedomie verejnosti o rizikách obchodovania s ľuďmi. V rámci projektu bude IOM s partnermi aktualizovať mobilnú aplikáciu SAFE Travel & Work Abroad.¹⁰³
128. Odbor prevencie kriminality kancelárie ministra vnútra SR Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v predchádzajúcom roku zrealizoval prostredníctvom národného projektu:
129. 7 vzdelávaní osôb prvého kontaktu s celkovým počtom účastníkov 164, pričom úspešných absolventov bolo 139. Vzdelávania boli prioritne určené pre špecifickú cieľovú skupinu účastníkov (tzv. osôb prvého kontaktu), ktorá vzhľadom na svoje postavenie v rámci verejnej správy môže prichádzať do kontaktu s obeťami alebo potenciálnymi obeťami, resp. s ich príbuznými (komunitní a terénni sociálni pracovníci, obecní a mestskí policajti, zamestnanci klientskeho centra/okresného úradu a pod.). V rámci každého vzdelávania boli účastníkom okrem iných oblastí (právo, psychológia alebo sociálne poradenstvo) poskytnuté informácie aj o problematike obchodovania s ľuďmi (ako sa nestáť obeťou obchodovania s ľuďmi, čo robiť v prípade, že ste sa stali obeťou alebo máte podozrenie na prípad obchodovania s ľuďmi).
130. 1 dňové vzdelávanie koordinátorov a asistentov informačných kancelárií. Práca orgánov činných v trestnom konaní s obzvlášť zraniteľnými obeťami v

¹⁰⁰ Ibid. str. 31, bod 148

¹⁰¹ Ibid. str. 31, body 148 a 152

¹⁰² Pozri napr. Jamné kolo školení k identifikácii obchodovania s ľuďmi, [Jamné kolo školení k identifikácii obchodovania s ľuďmi](#), Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky ([minv.sk](#))

¹⁰³ Podpora projektu SAFE Work and Travel – Prevention of Trafficking in Human Beings in SK, CZ and PL.; [Boj proti obchodovaniu s ľuďmi - Medzinárodná organizácia pre migráciu \(IOM\) Slovensko](#)

trestnom konaní“, kde sa v rámci 8 hodinového školenia zúčastnilo 30 osôb, z toho bolo 24 úspešných absolventov.

131. 2-dňové vzdelávanie koordinátorov a asistentov informačných kancelárií v celkovom trvaní 16 hodín na témy „Krizová intervencia“ a „Retraumatisácia a sekundárna viktimizácia“. Tohto vzdelávania sa zúčastnilo 24 osôb.
132. V roku 2020 bolo odborom prevencie kriminality kancelárie ministra vnútra SR Ministerstva vnútra Slovenskej republiky a informačných kancelárií tiež zrealizovaných spolu 66 prednášok, besied (65 osobne a 1 online webinár) na tému obchodovania s ľuďmi, na ktorých sa spolu zúčastnilo 2 352 žiakov a študentov základných, stredných škôl a gymnázií. V závere roka bola tiež zrealizovaná online prednáška pre terénnych pracovníkov organizácie Úsmev ako dar.

10. Účasť na politickom a verejnom živote

133. Politická participácia žien na Slovensku pomaly rastie.¹⁰⁴ Vo voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 2016 bolo zvolených 29 poslankyň, teda 19,3 % z celkového počtu zástupcov. Oproti voľbám v roku 2012 to znamenalo nárast o 5 poslankyň.¹⁰⁵ Vo voľbách v roku 2020 tento trend pomaly pokračoval zvolením 32 žien, ktoré tak tvoria 21 % Národnej rady. Zároveň ženy tvorili 23,1 % celkového počtu kandidátov, čo indikuje ich mierne nižšiu úspešnosť oproti mužom, spôsobenú aj ich horším postavením na kandidátnych listinách. Ani jedna zo strán, ktoré sa dostali do parlamentu, nebola vedená ženou a iba jedna žena bola na prvom mieste kandidátnej listiny spomedzi všetkých parlamentných strán.
134. Významným momentom v roku 2019 boli prezidentské voľby, ktoré vyhrala Zuzana Čaputová a stala sa tak prvou ženou v prezidentskom úrade Slovenskej republiky. Významnou bola aj rekonštrukcia vlády v roku 2018, po ktorej bolo členiek vlády najviac v histórii samostatného Slovenska – 5, čím sa zároveň dostala aj nad priemer EU. Po voľbách v roku 2020 obsadili vládne posty 3 ženy.
135. Naopak, ženy majú silné zastúpenie v súdnictve, kde ich je podľa posledných údajov 1,7-násobne viac ako mužov.¹⁰⁶ Pomerne vyrovnané obsadenie je možné pozorovať na Najvyššom súde, kde sú štyri kolégiá vedené 2 mužmi a 2 ženami.¹⁰⁷ Čo sa ale týka Ústavného súdu Slovenskej republiky, z celkového počtu 13 sudcov na Ústavnom súde sú len 2 ženy.¹⁰⁸
136. Veľké rozdiely pretrvávajú aj v oblasti ekonomického rozhodovania. V päťčlennej Bankovej rade Národnej Banky Slovenska nie je ani jedna žena. Ženy

¹⁰⁴ Pozri EIGE, “Power” v Gender Equality Index 2020, dostupné na <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020/domain/power/SK>

¹⁰⁵ Inštitút pre verejné otázky, Politická participácia žien na Slovensku: Možnosti a limity. 2018, str. 9

¹⁰⁶ Súhrnná správa o stave rodovej rovnosti na Slovensku za rok 2018, str. 13. https://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2019/06/SSRR_2018-final.pdf.

¹⁰⁷ Podľa Najvyšší súd SR, <https://www.nsud.sk/sudcovia-ns-sr/>.

¹⁰⁸ Podľa Ústavný súd SR, <https://www.ustavnysud.sk/sudcovia>.

obsadzujú 22,2 % riadiacich pozícií v najväčších firmách kótovaných na burze, čo však zároveň predstavuje nadpriemer v rámci EU,¹⁰⁹ kde priemerné percentuálne zastúpenie žien na týchto pozíciách dosahuje iba 6,7 %.¹¹⁰ Slovenské údaje poukazujú na dvojnásobný nárast podielu žien na rozhodovacích pozíciách v priebehu krátkeho časového obdobia – v roku 2016 zastúpenie žien vo vedení veľkých firiem dosahovalo iba 11,4 %.¹¹¹

11. Vzdelávanie

137. Momentálne sa sexuálna výchova sa chápe ako interdisciplinárny predmet. Ministerstvo školstva Slovenskej republiky vypracovalo osnovy prierezovej témy s názvom „Výchova k manželstvu a rodičovstvu“. Jednotlivé školy určujú konkrétnu realizáciu predmetu a v prípade potreby si vzdelávanie v tejto oblasti dopĺňajú externými prednáškami a programami.¹¹² Odbor rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí sa snaží o presadenie sexuálnej vzťahovej výchovy do nového pripravovaného kurikula.¹¹³
138. V témach desegregácie, inklúzie a prístupu ku kvalitnému vzdelaniu (predovšetkým detí a špecificky dievčat zo SZP/MRK) došlo k výrazným posunom. V roku 2020 sa opakovane stretla pracovná skupina ministerstva školstva pre vypracovanie legislatívneho návrhu definície (a metodiky posudzovania) segregácie v školstve, v ktorej sú zastúpení predstavitelia ministerstva školstva a priamo riadených organizácií, Úradu splnomocnenkyne vlády pre rómske komunity a odborníci z mimovládneho sektora. Pracovná skupina vytvorila návrh definície segregácie v školstve, ktorá by doplnila zákaz segregácie¹¹⁴. Daná legálna definícia segregácie je plne v línii antidiskriminačnej doktríny s príslušným právnym rámcom na sankcionovanie takýchto postupov. Ministerstvo školstva zároveň navrhuje úpravu aby žiakom s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia nebolo odopreté právo v priebehu povinnej školskej dochádzky dosiahnuť nižšie stredné vzdelanie (ISCED 2). Po úspešnom absolvovaní externého testovania môže žiak nastúpiť na strednú odbornú školu. Rovnako navrhuje zaviesť povinnosť zohľadňovať zákaz segregácie pri tvorbe školských obvodov pre základné aj materské školy. Ministerstvo sa zaviazalo vytvoriť Manuál desegregácie pre riaditeľov a zriaďovateľov do konca roka 2021.
139. Súčasťou transformácie poradenského systému je odlúčenie poradenských zariadení od špeciálnych škôl, čím sa zabráni zámernému diagnostikovaniu mentálneho postihnutia u rómskych žiakov a žiačok z dôvodu cieleného umiestnenia do špeciálnych škôl. Zároveň sa po prijatých procesových štandardoch

¹⁰⁹ Dáta pochádzajú z roku 2018, teda z obdobia pred vystúpením Spojeného kráľovstva z Európskej únie.

¹¹⁰ Súhrnná správa o stave rodovej rovnosti 2018, str. 7 a 13

¹¹¹ Súhrnná správa o stave rodovej rovnosti na Slovensku za rok 2016, str. 30, dostupné na https://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2012/06/Sprava_RR_2016.pdf.

¹¹² Podrobné učebné osnovy vypracované Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky sú dostupné v slovenskom jazyku na adrese https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/statny-vzdelavaci-program/vychova_k_manzelstvu.pdf

¹¹³ Pozri napr. pripomienku Odboru k plánu Obnovy a odolnosti SR, [Legislatívny proces - SLOV-LEX \(slov-lex.sk\)](https://www.zbierka.sk/legislativny-proces-slov-lex-sk)

¹¹⁴ už obsiahnutý v § 3, písm. d) zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

pripravujú aj obsahové a výkonové štandardy zahrňujúce aj štandardizáciu diagnostických postupov, ktoré budú pre zariadenia záväzné.

140. Novelizácia školského zákona priniesla nové ustanovenie o výchove a vzdelávaní detí a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, ktoré nadobudlo účinnosť 1. januára 2016. Novela školského zákona priamo stanovuje, že „Dieťa alebo žiak, ktorého špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby vyplývajú výlučne z jeho vývinu v sociálne znevýhodnenom prostredí, nemôže byť prijatý do špeciálnej školy alebo do špeciálnej triedy materskej školy, špeciálnej triedy základnej školy alebo do špeciálnej triedy strednej školy.“¹¹⁵ V praxi to má znamenať, že skutočnosť, že dieťa pochádza zo sociálne znevýhodneného prostredia, nemôže byť automaticky dôvodom na jeho umiestnenie do špeciálnej školy či triedy. Opatrenie zamerané na prevenciu segregácie ustanovuje povinnosť umiestniť deti a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia do tried spolu s ostatnými deťmi.¹¹⁶
141. Účasť na kvalitnom predprimárnom vzdelávaní má pozitívny vplyv na neskoršie výsledky vo vzdelávaní, na trhu práce a v sociálnom systéme. V prípade znevýhodnených detí je tento vplyv ešte výraznejší ako v prípade majoritnej populácie.¹¹⁷
142. Nové právne predpisy prijaté v oblasti vzdelávania nepočujúcich zlepšili možnosti vzdelávania nepočujúcich dievčat/žien. Zákon č. 151/2017 Z.z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 149/1995 Z. z. o posunkovej reči nepočujúcich osôb a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov definoval skupinu „nepočujúcich osôb“¹¹⁸ a zaviedol ich právo na vzdelávanie v posunkovej reči.¹¹⁹
143. Národné osvetové centrum sa v rámci pravidelne realizovaného neformálneho vzdelávania pracovníkov v oblasti kultúrno-osvetovej činnosti a prostredníctvom odborného časopisu Sociálna prevencia systematicky venuje otázkam ľudských práv zraniteľných skupín vrátane problematiky rovnosti žien a mužov, rovnosti príležitostí, prevencie diskriminácie žien a prevencie všetkých foriem násillia vrátane násillia páchaného na ženách a domáceho násillia. Činnosť organizácie sa sústreďuje predovšetkým na zvyšovanie povedomia zamestnancov v oblasti kultúry na regionálnej a miestnej úrovni, ktorí pracujú s rozmanitými cieľovými skupinami a majú tak potenciál prispieť k podpore a rozvoju práv zraniteľných skupín priamo v mieste svojho pôsobenia.

¹¹⁵ Zákon č. 245/2008 Z. z. Zákon o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 107 (2)

¹¹⁶ Verejná ochrankyňa, Správa verejnej ochrankyne práv o stave prijatia navrhovaných opatrení z rokov 2013, 2014 a 2015 v oblasti výchovno-vzdelávacieho procesu na Slovensku s cieľom zlepšovania ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd osôb (Report assessing the implementation of her previously proposed measures against discrimination of Roma children in education by the Ministry of Education), str. 21, https://www.vop.gov.sk/files/EN_SPRAVA_VOP_vn%C3%BAatorny_audit_skolstvo.pdf

¹¹⁷ MF SR (2019) Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou a sociálnym vylúčením: Priebežná správa (Revision of expenses for groups threatened by poverty and social exclusion: Interim report), January 2019, <https://www.minedu.sk/data/att/14208.pdf>.

¹¹⁸ „Za nepočujúce osoby sa na účely tohto zákona považujú osoby, ktoré nepočujú od narodenia alebo stratili sluch pred osvojením si hovorenej reči, a osoby ohluchnuté a ťažko nedoslýchavé, ktorým strata sluchu neumožňuje ani s technickými pomôckami porozumieť hovorenej reči sluchom tak, aby mohli prostredníctvom hovorenej reči bezproblémovo komunikovať.“

¹¹⁹ § 2 a § 4

144. V súvislosti so vzdelávaním nemožno opomenúť novelu školského zákona z roka 2019 - účinnú od januára 2021, ktorá zavádza povinné predprimárne vzdelávanie pre 5-ročné deti a ruší možnosť odkladu plnenia povinnej školskej dochádzky či nulté ročníky. Uvedená povinná predškolská dochádzka znamená výrazne pozitívny zvrát v živote detí z MRK pri prechode do základnej školy, a zároveň pomôže redukovať počet detí v špeciálnych školách.

12. Zamestnanosť

145. Zákonník práce zakazuje akúkoľvek diskrimináciu. Podľa § 119a (1) Zákonníka práce „Mzdové podmienky musia byť dohodnuté bez akejkoľvek diskriminácie podľa pohlavia“. Ďalej, „ženy a muži majú právo na rovnakú mzdu za rovnakú prácu alebo za prácu rovnakej hodnoty.“ a „ak zamestnávateľ uplatňuje systém hodnotenia pracovných miest, hodnotenie musí vychádzať z rovnakých kritérií pre mužov a ženy bez akejkoľvek diskriminácie podľa pohlavia.“ Rozdiel v odmeňovaní žien a mužov však zostáva na približne rovnakej úrovni, okolo 19 %.¹²⁰
146. V roku 2018 zákonom č. 63/2018 Z. z., ktorý novelizoval zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, a zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov bola zamestnávateľovi uložená povinnosť zverejniť pri zverejnení pracovnej ponuky aj výšku základnej mzdy. Zároveň pri dojednaní pracovnej zmluvy so zamestnancom zakazuje dohodnúť nižšiu základnú zložku mzdy ako je výška základnej zložky mzdy zverejnená v pracovnej ponuke. Cieľom právnej úpravy je aspoň čiastočne prispieť k platovej transparentnosti.
147. Tieto sektorové rozdiely medzi pohlaviami spôsobujú výrazné rozdiely v priemerných príjmoch žien a mužov. V roku 2019 priemerná hrubá nominálna mesačná mzda pracovníkov v priemere dosiahla 1 399 Eur, pričom u pracovníčok iba 1 116 Eur. V roku 2019 najlepšie zarábali riadiaci pracovníci vo finančníctve a poisťovníctve, ktorých priemerná hrubá nominálna mesačná mzda dosiahla 4623 Eur. Po nich nasledovali riadiaci pracovníci v oblasti výskumu a vývoja a prezidenti a generálni riaditelia podnikov a organizácií, ktorí mesačne zarobili v priemere 3504 a 3425 Eur. Ženy na tých istých pozíciách zarobili podstatne menej iba 3 258 Eur, 2906 Eur a 2981 Eur.¹²¹
148. Ženy patria častejšie medzi nízkopríjmové skupiny zamestnaných, t. j. ich hodinová mzda častejšie v porovnaní s mužmi nedosahuje ani 2/3 mediánu hodinovej mzdy v hospodárstve SR. Takisto platí, že u žien tvorí základná mzda väčší podiel z celkového zárobku.¹²² Rozdiel sa prejavuje vo vyplácaných

¹²⁰ Pozri napr. Slovenské ženy zarábajú o pätinu menej ako muži, náskok mužov sa znižuje, ale pomalým tempom , [Slovenské ženy zarábajú o pätinu menej ako muži, náskok mužov sa znižuje, ale pomalým tempom \(statistics.sk\)](https://statistics.sk/)

¹²¹ Štatistický úrad SR, 2020. Rodová rovnosť 2020. Košice: Pracovisko ŠÚ SR Košice. 108s. ISBN 978-80-8121-786-9.

¹²² Pozri aj Slovak Business Agency, Podnikanie žien v regiónoch SR, 2019, dostupné na https://www.npc.sk/media/uploads/files/Podnikanie_%C5%BEien_v_regi%C3%B3noch_SR_eTZyVPi.pdf.

prémiiach a odmenách, pričom ženy dostávali odmeny a prémie o 45 % nižšie ako muži.¹²³

149. Napriek veľmi dobrej vzdelanostnej úrovni žien (na Slovensku dokonca vyššej ako u mužov),¹²⁴ nedosahujú ženy porovnateľné zárobky s mužmi, pretože zamestnania, ktoré si vo väčšej miere vyberajú ženy, sú finančne horšie ohodnotené. Rozdiel v hrubej hodinovej mzde medzi mužmi a ženami sa na Slovensku už dlhodobo pohybuje nad priemerom EÚ-28. V roku 2018 v neupravenej forme dosiahol 19,4 %. Podľa údajov Štatistického úradu SR bola v roku 2019 priemerná hrubá mesačná mzda žien o 20,2 % nižšia ako u mužov,¹²⁵ pričom vo vekovej kategórii 25-30 je tento rozdiel menší o 12 %, avšak vyššie rozdiely sú viditeľné vo vyšších vekových kategóriách.¹²⁶
150. Ženy a muži zažívajú chudobu a sociálne vylúčenie odlišným spôsobom.¹²⁷ U žien je riziko chudoby väčšie, najmä v prípade matiek samoživiteliek a starších žien. Rozdiely v odmeňovaní spolu s inými znevýhodneniami žien na trhu práce¹²⁸ znižujú ženám celoživotné úspory a dôchodky,¹²⁹ čo vedie v neskoršom veku k vyššiemu ohrozeniu chudobou a následnou feminizáciou chudoby v staršom veku.¹³⁰ Riziko chudoby sa zvyšuje v kombinácii s ďalšími znevýhodňujúcimi faktormi ako vek, zdravotné znevýhodnenie, etnicita, zloženie domácnosti, ale aj pôvod, teda či ide o ženy migrantky.
151. Jedným z krokov na zníženie rizika chudoby bolo prijatie ústavného zákona č. 422/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Ústava SR, schváleným Národnou radou SR 9.12.2020, ktorým sa s účinnosťou od 1.1.2023 v čl. 39 ods. 3 až 5 upravujú a menia základné ustanovenia týkajúce sa práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe. Od 1. januára 2023 v zmysle Ústavy SR nemožnosť vykonávať zárobkovú činnosť z dôvodu dlhodobej starostlivosti o dieťa počas zákonom ustanovenej doby po narodení dieťaťa nesmie mať negatívny vplyv na primerané hmotné zabezpečenie v starobe. Zároveň sa do Ústavy SR explicitne zakotvilo, že každý má právo sa rozhodnúť, že časť uhradenej dane alebo časť uhradenej platby spojené s účasťou na systéme primeraného hmotného zabezpečenia v starobe, bude poskytnutá osobe, ktorá ho vychovala a ktorej je poskytované hmotné zabezpečenie v starobe.
152. V oblastiach, kde kulminuje viac znevýhodnení, je táto situácia ešte závažnejšia. Problematika rómskych komunít je nepochybne takouto oblasťou.

¹²³ Štatistický úrad SR, Slovenské ženy zarábajú o pätinu menej ako muži, naskok mužov sa znižuje, ale pomalým tempom. <https://shorturl.at/dhxn>.

¹²⁴ V akademickom roku 2018/2019 ukončilo I. a II. Stupeň vysokoškolského štúdia 5655 absolventov, z toho 3693 žien, čo tvorí viac 65,31 % zo všetkých absolventov. III. Stupeň vysokoškolského štúdia ukončilo 3570 doktorandov, z toho 2640 žien, čo je takmer 74 %. Centrum vedecko technických informácií SR, Štatistická ročenka - súhrnné tabuľky. https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedeckakniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statisticka-rocenka-publikacia/statisticka-rocenka-suhrnne-tabulky.html?page_id=9603.

¹²⁵ Štatistický úrad SR, Štruktúra miezd v SR v roku 2019, str. 10.

¹²⁶ Štatistický úrad SR, Tlačová správa 18.9.2020. Podľa portálu Profesia dosiahol mzdový rozdiel medzi mužmi a ženami na rovnakých pozíciách v roku 2019 úroveň 9 % (Portál profesia.sk, Tlačová správa 7.3.2019).

¹²⁷ Pozri: | Human Development Reports (undp.org) a Slovakia | Work | 2020 | Gender Equality Index | European Institute for Gender Equality (europa.eu)

¹²⁸ Najmä veľký podiel žien mimo ekonomickej aktivity, častejšie a dlhšie prerušovanie pracovnej kariéry, nízke ohodnotenie ich práce a vyššie zaťaženie žien neplatenou prácou.

¹²⁹ Trexima, Informačný systém ceny práce za rok 2018.

¹³⁰ Pozri aj SME Žena, Ženy sú na Slovensku chudobnejšie ako muži, tvrdia analytici, 21.6.2020, dostupné na <https://zena.sme.sk/c/22430661/zeny-su-na-slovensku-chudobnejšie-ako-muzi-tvrdia-analytici.html>.

Rómske komunity trpia viacnásobným znevýhodnením spôsobeným chudobou a sociálnym vylúčením. Ich príslušníci a príslušníčky sú vnímaní/é cez prizmu svojej etnicity, ktorá ich vystavuje ďalšej diskriminácii. Rómske ženy navyše čelia stereotypom, ktoré sú v rómskych komunitách silnejšie v porovnaní s majoritnou populáciou.¹³¹ Ak teda celková slovenská spoločnosť už dlhodobo vykazuje veľké rozdiely v postavení na trhu práce medzi ženami a mužmi, v rómskej populácii sú tieto rozdiely ešte hlbšie.¹³² „Miera platenej práce v prípade Rómov vo veku 20 – 64 rokov bola 43 %, čo je výrazne pod priemerom EÚ, ktorý v roku 2015 dosahoval 70 %. Situácia v prípade mladých ľudí je podstatne horšia: v priemere 63 % Rómov vo veku 16 - 24 rokov nebolo v čase prieskumu zamestnaných, nezúčastňovali sa na vzdelávaní alebo odbornej príprave v porovnaní s priemerom EÚ v rovnakej vekovej skupine dosahujúcim 12 %. V prípade tejto vekovej skupiny výsledky ukazujú tiež značné rodové rozdiely, 72 % mladých rómskych žien nebolo zamestnaných, nezúčastňovalo sa na vzdelávaní alebo odbornej príprave v porovnaní s 55 % mladých rómskych mužov.“¹³³

153. Viacnásobné znevýhodnenie žien žijúcich v prostredí marginalizovaných rómskych komunít (ďalej len "MRK") potvrdzujú aj administratívne údaje. Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením ukázala, že napriek lepším výsledkom dievčat vo vzdelávaní v porovnaní s chlapcami, rozdiely v miere zamestnanosti medzi mužmi a ženami sú výraznejšie v prostredí MRK ako mimo MRK.¹³⁴ Revízia tiež ukázala, že čerstvé matky z prostredia MRK v oveľa väčšej miere ako v majorite nespĺňajú podmienky na získanie príspevku pri narodení dieťaťa, čo môže súvisieť s prístupom k ambulantnej zdravotnej starostlivosti v gynekológii a pôrodníctve a prístupom v pôrodných zariadeniach.
154. Dôvody nižšej mzdy pre ženy sú rôzne. Ženy si naďalej vyberajú zamestnania, ktoré sú menej platené častejšie ako muži, ako napríklad školské, ošetrovateľské alebo iné opatrovateľské práce. Dobrou správou je, že platy učiteľov sa v poslednej dobe zvýšili a zdravotníckym pracovníkom bol počas pandémie COVID 19 schválený osobitný príspevok za prácu. Tieto opatrenia zatiaľ nemajú merateľné výsledky pri znižovaní rozdielov v odmeňovaní žien a mužov. Stratégia rovnosti žien a mužov si kladie za cieľ, okrem iného, znížiť príjmové rozdiely medzi ženami a mužmi; znížiť horizontálnu a vertikálnu segregáciu na trhu práce a ocenenie práce v prefeminizovaných odvetviach, primerane oceniť neplatenú prácu a zviditeľniť jej ekonomický prínos, vrátane jej zohľadnenia vo výške dôchodkov, podporu spravodlivej deľby domácich a opatrovateľských povinností medzi partnermi, zlepšiť zavádzania opatrení na zosúladovanie rodinného a pracovného života prostredníctvom legislatívnych a nelegislatívnych nástrojov (napr. právny nárok na miesto v škôlke), zaviesť

¹³¹ V predstavách o vlastnostiach správneho rómskeho muža prevažuje v tradičný obraz muža – živateľa rodiny, ktorý je pracovitý a zarobí pre rodinu peniaze a predstavuje pre deti i celú rodinu základnú autoritu.

¹³² FRA, Druhý prieskum Európskej únie týkajúci sa menšín a diskriminácie: Rómovia – vybrané výsledky, 2016, dostupné na <https://fra.europa.eu/sk/publication/2020/druhy-prieskum-europskej-unie-tykajuci-sa-mensin-diskriminacie-romovia-vybrane>

¹³³ Druhý prieskum Európskej únie týkajúci sa menšín a diskriminácie: Rómovia – vybrané výsledky, str. 10.

¹³⁴ MF SR, "Ohrozené skupiny" dostupné na <https://www.mfsr.sk/sk/financie/hodnota-za-peniaze/revizia-vydavkov/ohrozene-skupiny/>.

finančnú kompenzácia rodiča, ktorý sa staral o deti a iné závislé osoby, zamestnaným rodičom v prípade rozchodu rodičov, či primerane oceniť pracujúcich v nízkopríjmových profesiách (nepedagogický personál, pomocný personál pracujúci v zariadeniach sociálnej a zdravotnej starostlivosti, a pod.).¹³⁵

155. Ženy stále neparticipujú rovnakým spôsobom na rozhodovaní v ekonomickej sfére. Od roku 2018 bolo vo vedení najväčších kótovaných spoločností (generálnych riaditeľov a riadiacich pracovníkov) 22,2 % žien a 77,8 % mužov.¹³⁶
156. Starostlivosť o deti, iných členov rodiny, či starostlivosť o domácnosť zostávajú hlavnými dôvodmi nízkej účasti žien na trhu práce. Podľa dostupných údajov je z tohto dôvodu v práci neaktívnych asi 10 % žien vo veku 15-64 rokov a toto percento klesá len veľmi pomaly.¹³⁷ Ženy, ktoré sa chcú vrátiť do práce, čelia nedostatku vhodných zariadení starostlivosti o deti. V poslednom čase sa mierne zvýšil počet miest v materských školách. V septembri 2020 bolo do materských škôl prijatých o 8 605 detí viac ako v septembri 2015, čo predstavuje nárast o 5,4 %.¹³⁸ Na Slovensku je najnižšia miera umiestňovania detí do 3 rokov do formálnej starostlivosti o deti alebo formálneho vzdelávania. Novela zákona č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách, ktorá nadobudla účinnosť 1. marca 2017, upravila starostlivosť o deti do troch rokov, ako súčasť sociálnych služieb. Slovenská republika sa pripravuje zaviesť právny nárok na škôlku pre všetky deti od 3 rokov.
157. Čoraz viac otcov odchádza na rodičovskú dovolenku. Od zavedenia politiky v roku 2011 sa počet otcov na rodičovskej dovolenke každý rok zdvojnásobil. V pomere k počtu narodených detí bolo v roku 2015 na materskej dovolenke necelých 5 % otcov. V prvom polroku 2019 to bolo už okolo 25 %. Motiváciou je, zdá sa, hlavne vyššia suma materského a možnosť práce popri materskej, keďže otcovia môžu počas poberania materského pokračovať v podnikaní alebo si nájsť nové zamestnanie. Aj keď sa počet otcov na materskej dovolenke za posledné roky výrazne zvýšil, z tohto čísla sa nedá určiť, koľko otcov skutočne prevzalo starostlivosť o deti a domácnosť namiesto matiek v plnom rozsahu.¹³⁹
158. Projekt *Rodová rovnosť na pracovisku* (pozri *supra*) podporovaný z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu pre regionálny rozvoj bol zahájený v roku 2020. Základným cieľom projektu je zlepšiť podmienky na zosúladenie pracovného a rodinného života a zvýšiť zamestnanosť ľudí s rodičovskými povinnosťami, najmä žien.¹⁴⁰

¹³⁵ Celostátna stratégia rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021 - 2027, str. 40

¹³⁶ SÚHRNNÁ SPRÁVA O STAVE RODOVEJ ROVNOSTI NA SLOVENSKU ZA ROK 2018, https://hsr.rokovania.sk/data/att/166144_subor.pdf

¹³⁷ Európska komisia (2018), REPORT FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS on the development of childcare facilities for young children with a view to increase female labour participation, strike a work-life balance for working parents and bring about sustainable and inclusive growth in Europe (the "Barcelona objectives"), str. 11, <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2018/EN/COM-2018-273-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>

¹³⁸ CENTRUM VEDECKO-TECHNICKÝCH INFORMÁCIÍ SR, Štatistická ročenka - materské školy, https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statisticka-rocenka-publikacia/statisticka-rocenka-materske-skoly.html?page_id=9602

¹³⁹ Zuzana Dančíková (2020), Ani muži nemôžu mať všetko. Materská pre otcov a nástup matiek do práce (Even men can't have everything. Maternity pay for fathers and mothers starting work) Ministry of Finance of the Slovak Republic, Institute for Financial Policy, commentary 26 June 2020, Available at file:///C:/Users/Administrator/Downloads/Komentar_materskeotcov_final%20(2).pdf

¹⁴⁰ MPSVR (2020), TS Rodová rovnosť na pracovisku, <https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/projekty/narodny-projekt-rodova-rovnost-pracovisku/tlacove-spravy/rodova-rovnost-pracovisku.html>

159. V období 2018 – 2020 Úrad splnomocnenca vlády pre rómske komunity implementoval Národný projekt „Podpora predprimárneho vzdelávania detí z marginalizovaných rómskych komunít“ (NP PRIM I).¹⁴¹ Od novembra 2020 sa začala realizovať plánovaná druhá fáza (do roka 2023.) NP PRIM II. prináša do materských škôl okrem asistentov učiteľa a odborných zamestnancov aj novú pozíciu „rodičovský asistent“. Títo spolu s ostatnými zamestnancami MŠ vytvárajú inkluzívne tímy a zavádzajú systematické opatrenia pre zvýšenú inkluzivitu v zapojených MŠ, napr. stimulačné programy pre rozvoj kognitívnych schopností. Inováciou v NP PRIM II. je intenzívna práca s rodinami, ktorých deti ešte nenavštevujú MŠ, so zámerom zlepšiť vzťah cieľových skupín k hodnote vzdelávania a nastaveniu funkčnej spolupráce s MŠ prostredníctvom časti aktivít rodičovského asistenta. Navyše špeciálna pozornosť je venovaná desegregačným a osvetovým aktivitám súvisiacim s predprimárnym vzdelávaním detí z MRK. Projekt zahŕňa aj spoluprácu s ostatnými projektami „Take away“ balíka zameranými na terénnu sociálnu prácu, podporu komunitných služieb, podporu vysporiadavania právnych vzťahov k pozemkom v obciach prítomnosťou MRK a podporu zdravia.”¹⁴²
160. V novembri 2020 bola zahájená implementácia druhej fázy projektu, NP PRIM II., kde okrem pokračovania v uplatňovaní DVO pri výbere pedagogických a odborných zamestnancov boli vytvorené aj nové pracovné pozície „rodičovského asistenta“, ktorých úlohou je o.i. zlepšenie spolupráce materskej školy a rodiny a práca s rodinou v prirodzenom prostredí marginalizovaných rómskych komunít (ďalej len „MRK“). Na tieto ako aj ostatné pracovné pozície Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity uplatňuje preferenčné zamestnávajúce rómskych uchádzačov, čím prispieva k zvyšovaniu zamestnanosti Rómov a Rómok.
161. Zosúladovanie rodinného a pracovného života nepriamo podporili aj nasledovné zákony. Jedným z nich bol zákon č. 95/2017 Z. z., ktorým sa zaviedol zákaz maloobchodného predaja počas štátnych sviatkov, určitých dní pracovného pokoja a Veľkonočnej nedele, ktorá je dňom pracovného pokoja. To je spolu 15 dní v roku plus poldeň 24. decembra.¹⁴³ Zákonník práce v týchto dňoch povoľuje výkon práce iba výnimočne.¹⁴⁴ Dôvod na predmetnú novelizáciu bol ten, že mnoho zamestnancov pracujúcich v obchodoch nemôže tráviť čas so svojimi rodinami počas prázdnin.¹⁴⁵
162. Ďalšiu zmenu priniesla novela Zákonníka práce - zákon č. 380/2019 Z. z., ktorým sa mení zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších

¹⁴¹ Úrad splnomocnenkyne pre rómske komunity, Dočasné vyrovnávacie opatrenia ako flexibilný nástroj zmiernovania rozdielov, Prijatie dočasného vyrovnávacieho opatrenia v praxi, str. 5, https://www.minv.sk/swift_data/source/romovia/publikacie/Docasne%20vyrovnavacie%20opatrenia%20ako%20flexibilny%20nastroj%20zmiernovania%20rozdielov.pdf

¹⁴² Národný projekt Podpora predprimárneho vzdelávania detí z marginalizovaných rómskych komunít I. - NP PRIM [Národný projekt Podpora predprimárneho vzdelávania detí z marginalizovaných rómskych komunít I. - NP PRIM, Ministerstvo vnútra SR - Európske programy \(minv.sk\)](#) Pozri aj SNSSEP, Report on the Observance of Human Rights Including the Principle of Equal Treatment in the Slovak Republic for the Year 2018, Bratislava 2019, pg 128, Available in english at http://www.snsrp.sk/CCMS/files/2018_Human_Rights_Report.pdf

¹⁴³ Zákonník práce, § 94 (5)

¹⁴⁴ Zákonník práce, Príloha 1a (6)

¹⁴⁵ Ďalším podporným dôvodom tejto legislatívnej zmeny bola prax v mnohých iných krajinách EÚ. Viac v dôvodovej správe <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=433981>

predpisov. Tento zákon predĺžil dĺžku základnej dovolenky na päť týždňov aj pre zamestnancov, ktorí ešte nedovŕšili 33 rokov, ale trvale sa starajú o dieťa.¹⁴⁶ Toto je v súčasnosti všeobecne akceptovaný sociálny štandard pre zamestnancov aj v iných členských štátoch Európskej únie, ale aj obvyklý zamestnanecký benefit pre mnohých zamestnancov v Slovenskej republike.¹⁴⁷

163. Medzi sektory s výraznou perspektívou pre regionálny a miestny rozvoj a pre zamestnanosť patrí sociálna ekonomika, ktorá prostredníctvom svojich subjektov - sociálnych podnikov, vytvára pracovné miesta pre znevýhodnené a zraniteľné skupiny obyvateľstva, posilňuje sociálnu a územnú súdržnosť, podporuje aktívne občianstvo, solidaritu a hospodárstvo s demokratickými hodnotami, ktoré kladie ľudí na prvé miesto. Dňa 13. marca 2018 bol schválený zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon č. 112/2018 Z. z.), ktorý nadobudol účinnosť 1. mája 2018. Zákon č. 112/2018 Z. z. vymedzuje sektor sociálnej ekonomiky, definuje subjekty sociálnej ekonomiky, sociálny podnik, znevýhodnené osoby a zraniteľné osoby, ako aj ďalšie pojmy z oblasti sociálnej ekonomiky. Znevýhodnenou osobou je v zmysle tohto zákona, o. i., tiež osoba staršia ako 50 rokov veku; osoba ktorá žije ako osamelá plnoletá osoba s jednou alebo viacerými osobami odkázanými na jej starostlivosť alebo sa stará aspoň o jedno dieťa pred skončením povinnej školskej dochádzky, osoba patriaca k národnostnej menšine alebo etnickej menšine; osoba so zdravotným postihnutím; fyzická osoba navracajúca sa na trh práce po skončení poberania materského alebo po skončení poberania rodičovského príspevku (viac § 2 ods. 5 a 6 zákona č. 112/2018 Z. z.). Zákon tak zohľadňuje znevýhodnené a zraniteľné skupiny osôb a ich inklúziu na pracovný trh.

13. Zdravie

164. Právo na ochranu zdravia je pre každého jedným z najvýznamnejších práv, pretože má bezprostredný dopad na kvalitu existencie fyzickej osoby. V Slovenskej republike sú ľudský život a zdravie chránené ako základné ľudské práva mnohými právnymi predpismi, a to najmä Ústavou Slovenskej republiky, zákonmi z oblasti zdravotníctva, napríklad zákonom č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov a v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 576/2004 Z. z.“), zákonom č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov a v znení neskorších predpisov¹⁴⁸ (ďalej len „zákon č. 577/2004 Z. z.“), zákonom č. 578/2004 Z. z.

¹⁴⁶ Zákonník práce, § 103 (2) and (3)

¹⁴⁷ Pozri dôvodovú správu, <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=470001>

¹⁴⁸ <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/577/20210413>

o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov a v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 578/2004 Z. z.“).

165. Legislatíva rezortu zdravotníctva sa zakladá na premise ustanovení Ústavy Slovenskej republiky, najmä článku 40: „Každý má právo na ochranu zdravia. Na základe zdravotného poistenia majú občania právo na bezplatnú zdravotnú starostlivosť a na zdravotníckej pomôcky za podmienok, ktoré ustanoví zákon.“
166. Podľa § 11 ods. 8 zákona č. 576/2004 Z. z. má pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti každý právo na zachovanie ochrany dôstojnosti, rešpektovania telesnej integrity a psychickej integrity a humánny, etický a dôstojný prístup zdravotníckych pracovníkov.
167. V § 6 zákona č. 576/2004 Z. z. je definovaný inštitút informovaného súhlasu. Uvedený paragraf zákona vo všeobecnej rovine hovorí, že povinnosťou ošetrojúceho zdravotníckeho pracovníka je informovať o účele, povahe, následkoch a rizikách akéhokoľvek poskytnutia zdravotnej starostlivosti, ako aj poskytnúť poučenie zrozumiteľne, ohľaduplne, bez nátlaku a s možnosťou a dostatočným časom slobodne sa rozhodnúť pre informovaný súhlas a primeranej rozumovej a vôľovej vyspelosti a zdravotnému stavu osoby, ktorú má poučiť.
168. V Slovenskej republike je garancia práv fyzických osôb pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti legislatívne komplexne upravená. Ak dôjde k ich porušeniu, existuje v Slovenskej republike mechanizmus na ich ochranu prostredníctvom nezávislého orgánu úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, ktorého pôsobnosť ustanovuje zákona č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, a nezávislého súdnicstva.
169. Podľa indexu rodovej rovnosti 2019 vykazuje Slovensko v oblasti zdravia na 85,8 bodu, teda zvýšenie o 2,3 bodu od roku 2005 (+ 0,5 bodu od roku 2015). Zlepšila sa rovnosť medzi ženami a mužmi, pokiaľ ide o ich zdravie a prístup k zdravotníckym službám.¹⁴⁹

¹⁴⁹ Index rodovej rovnosti 2019 Slovensko, <https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/98329c8b-e8e1-11e9-9c4e-01aa75ed71a1>

Postavenie zdravotníkov v čase pandémie

Pandémia ochorenia COVID-19 významným spôsobom zasiahla práve sektor zdravotníctva. V tejto bezprecedentnej situácii bolo nevyhnutné zavádzanie protipandemických opatrení s cieľom zamedzenia šírenia ochorenia a ochrany zdravia obyvateľov, rovnako aj vytvorenie takých podmienok v zdravotníckych zariadeniach, kde bude možné bezpečne sa postarať o všetkých pacientov. Zdravotnícki pracovníci museli byť pripravení na zvládnutie vysokého náporu pacientov s dovtedy neznámym infekčným ochorením, pri zachovanej starostlivosti o ostatných. Zdravotníci boli v čase náporu pacientov na nemocnice vysoko vyťažení, čo sa mohlo odzrkadliť na ich fyzickej aj psychickej kondícii. Dlhodobo nepriaznivá situácia s nedostatkom zdravotníkov sa počas pandémie ešte viac zvýraznila.

Materská morbidita a mortalita a úmrtia novorodencov, ktorým sa dá predísť

170. Pokiaľ ide o úmrtnosť novorodencov štatistické údaje ukazujú, že pomer novorodeneckej úmrtnosti (bez minimálneho limitu gestačného obdobia alebo pôrodnej hmotnosti) na Slovensku na 1 000 živonarodených detí bol 3,3 v roku 2015; 2,9 v roku 2016 a 3,0 v roku 2018. V porovnaní s rokom 2016 bola novorodenecká úmrtnosť 3,5. Môžeme teda konštatovať, že novorodenecká úmrtnosť na Slovensku za posledných 15 rokov klesla len minimálne.

Zabezpečenie primeraných a bezpečných postupov pri pôrode

171. V rámci posilnenia pozitívnych vplyvov na zdravie ženy a dieťaťa reflektujúcich medicine based evidence a Dohovor o právach dieťaťa uvádzame oblasť podpory dojčenia a vytvorenia včasnej vzťahovej väzby formou Baby friendly hospital initiative. Implementácie predmetnej iniciatívy začala v Slovenskej republike v roku 1992 s podporou UNICEF. Medzičasom podpora postupne ustupovala. V reflexii na nové guidelines WHO/BFHI 2018 Ministerstvo zdravotníctva prevzalo gesciu nad touto oblasťou a realizuje projekt Národná iniciatíva BFHI¹⁵⁰. Národný projekt vytvoril platformu ku komplexnému riešeniu problematiky a stal sa efektívnym a progresívnym nástrojom pri prijímaní opatrení s vplyvom na zdravotnú legislatívu¹⁵¹, štandardné postupy¹⁵² v medicíne a ošetrovatelstve, rozpočty, nadväzujúce politiky, proaktívnu spoluprácu ministerstva zdravotníctva s manažmentom nemocníc, pozitívne ovplyvňovanie vzdelávania zdravotníckych pracovníkov a iné. Platforma poskytuje možnosti systematického hodnotenia implementácie nastavených opatrení, sledovanie vývoja a kvality poskytovanej zdravotnej starostlivosti zdraviam ženám a deťom. Na základe priebežných dotazníkových hodnotení a výkonu klinického auditu

¹⁵⁰ <https://www.health.gov.sk/Clanok?mzsr-chce-obnovit-certifikaty-bfhi>

¹⁵¹ § 9b až 9d zákona č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/578/20210119>

¹⁵² <https://www.standardnepostupy.sk/standarty-bfhi/>

v nemocniciach konštatujeme pozitívny nárast plnenia zásad BFHI a skvalitňovania zdravotnej starostlivosti v Slovenskej republike.

Umelé prerušenie tehotenstva

172. V Slovenskej republike je podľa zákonom stanovených podmienok umožnené žene podstúpiť umelé prerušenie tehotenstva. Umelé prerušenie tehotenstva legislatívne ošetruje zákon Slovenskej národnej rady č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva¹⁵³ a je obsiahnutý aj vo vyhláškach a v zákone o zdravotnej starostlivosti. V Slovenskej republike má každý právo na výber poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, okrem výnimiek definovaných zákonom.
173. Žene je umožnené podstúpiť umelé prerušenie tehotenstva na jej žiadosť bez udania dôvodu pri dodržaní zákonných podmienok ako je dĺžka trvania tehotenstva. Umelé prerušenie tehotenstva však môže byť tiež vykonané z dôvodu ohrozenia zdravého vývoja plodu alebo zdravotných dôvodov u ženy. Žene, ktorá nedovršila šestnásť rokov, možno umelo prerušiť tehotenstvo v zmysle zákonom stanovených podmienok so súhlasom zákonného zástupcu, prípadne toho, komu bola bola zverená do výchovy. Žene ma byť poskytnuté poučenie, ktoré má zahŕňať informácie o samotnom umelom prerušení tehotenstva, o jeho rizikách, o vývoji plodu, o alternatívach k umelému prerušeniu tehotenstva a následne žena dáva informovaný súhlas s umelým prerušením tehotenstva. Umelé prerušenia tehotenstva nie je hradené z verejného zdravotného poistenia okrem prípadov, ak ide o umelé prerušenie tehotenstva zo zdravotných dôvodov, ktoré sú zákonom definované. Ženám, ktoré umelé prerušenie tehotenstva podstupujú, je zabezpečená diskretnosť, keďže všetci pracovníci zdravotníckeho zariadenia sú povinní podľa osobitného predpisu zachovať mlčanlivosť o skutočnostiach, o ktorých sa dozvedeli v súvislosti s umelým prerušením tehotenstva, dbať na diskretnosť a chrániť oprávnené záujmy ženy.

Asistovaná reprodukcia

174. V Slovenskej republike je umožnená asistovaná reprodukcia, ktorá za určitých okolností je hradená v zmysle zákona z verejného zdravotného poistenia. Na základe verejného zdravotného poistenia sa uhrádzajú najviac tri cykly výkonov asistovanej reprodukcie ženám do 39. roku veku života v prípadoch, ktoré sú definované zákonom¹⁵⁴.

Výhrada vo svedomí

175. Súčasná legislatíva Slovenskej republiky umožňuje uplatnenie výhrady vo svedomí u zdravotníckych pracovníkov. Uplatnenie výhrady vo svedomí umožňuje v plnej miere realizovať právo na slobodu svedomia a osobné presvedčenie

¹⁵³ <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1986/73/20111201>

¹⁵⁴ https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/777/20180901#prilohy.priloha-priloha_c_2_k_nariadeniu_vlady_c_777_2004_z_z.oznacenie

o ochrane nenarodeného ľudského života zo strany zdravotníckeho pracovníka. Je upravená v zákone o poskytovaní zdravotnej starostlivosti (zákon č. 576/2004 Z. z.) a v zákone o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch a stavovských organizáciách v zdravotníctve (zákon č. 578/2004 Z. z.). Právo zdravotníckeho pracovníka uplatniť výhradu vo svedomí je ďalej explicitne upravené v Etickom kódexe zdravotníckeho pracovníka, ktorý tvorí prílohu č. 4 k zákonu č. 578/2004 Z. z..

176. Námieta svedomia nepredstavuje žiadnu väčšiu prekážku v prístupe k umelému prerušeniu tehotenstva, zatiaľ čo umožňuje zachovať primeranú úroveň osobnej slobody a integrity lekárov a inštitúcie.

Legislatívna úprava zdravotného výkonu sterilizácie ako formy antikoncepcie

177. Prioritou Slovenskej republiky je rovný prístup pri zabezpečení dostupnej a kvalitnej zdravotnej starostlivosti pre všetkých občanov vrátane dodržiavania všetkých ľudskoprávných aspektov. Národná legislatíva v plnej miere zohľadňuje práva pacientov podľa medzinárodnej legislatívy a dohovorov.
178. Slovenská republika prijala systémové, legislatívne a iné praktické opatrenia k zabezpečeniu vykonávania sterilizácií ako zdravotného výkonu a metódy antikoncepcie, ktorý je ženám umožnený na ich vlastnú žiadosť. Bol zavedený inštitút informovaného súhlasu.
179. Zdravotný výkon sterilizácia definuje zákon v § 40 zákona o zdravotnej starostlivosti (zákon č. 576/2004 Z. z.) ako zabránenie plodnosti bez odstránenia alebo poškodenia pohlavných žliaz osoby. Podmienky sterilizácie sú osobitne, efektívne a systémovo upravené v tomto zákone. Sterilizáciu možno vykonať len na základe písomnej žiadosti, ktorú osoba podáva poskytovateľovi, ktorý sterilizáciu vykonáva, a písomného informovaného súhlasu po predchádzajúcom poučení osoby plne spôsobilej na právne úkony alebo zákonného zástupcu osoby nespôsobilej dať informovaný súhlas alebo na základe rozhodnutia súdu na základe žiadosti zákonného zástupcu. Poučenie predchádzajúce informovanému súhlasu sa musí poskytnúť spôsobom ustanoveným v citovanom zákone a musí zahŕňať informácie o alternatívnych metódach antikoncepcie a plánovaného rodičovstva, možnej zmene životných okolností, ktoré viedli k žiadosti o sterilizáciu, medicínskych dôsledkoch sterilizácie ako metóde, ktorej cieľom je nezvratné zabránenie plodnosti a možnom zlyhaní sterilizácie. Sterilizáciu nemožno vykonať skôr ako 30 dní po informovanom súhlase. Legislatíva obsahuje vzory informovaného súhlasu v štátnom jazyku a v jazykoch národnostných menšín.
180. V Slovenskej republike sú sterilizácie odporúčané zo zdravotnej indikácie po opakovaných cisárskych rezoch za zákonom stanovených podmienok. Na základe verejného zdravotného poistenia sa plne uhrádzajú zdravotné výkony z

katalógu výkonov pri sterilizácii, ak je to nevyhnutné na zachovanie zdravia osoby.¹⁵⁵

181. V prípade, keď mimovládne organizácie v minulosti uvádzali podozrenia z nezákonných a násilných sterilizácií, bola v roku 2003 ministerstvom zdravotníctva vytvorená skupina znalcov, ktorých cieľom bolo zistenie skutkového stavu uvedených podozrení. Vyšetovanie bolo uskutočnené vnútroštátne, ale aj medzinárodnými tímami viacerých ľudskoprávných organizácií so záverom, že nebolo preukázané, že by takéto praktiky a postupy boli v Slovenskej republike vykonávané. Bolo zistené, že išlo o nedostatočne adekvátne informovanie žien o výkone sterilizácie a o nezvratnosti tohto výkonu. Ako sme uviedli vyššie, bol zavedený inštitút informovaného súhlasu a zákonom bola stanovená lehota možnosti vykonať sterilizáciu až 30 dní po informovanom súhlase.
182. Štátna príspevková organizácia Zdravé regióny realizuje mnohé aktivity v marginalizovaných rómskych komunitách s cieľom zvýšiť povedomie o zdraví, zvýšenia zdravotnej gramotnosti a zlepšenia prístupu k zdravotnej starostlivosti. Zdravé regióny realizujú projekt, kedy prostredníctvom svojich vyškolených zamestnancov zlepšujú podmienky zdravotnej starostlivosti poskytované rómskym ženám priamo na gynekologicko-pôrodných oddeleniach.

Marginalizované rómske komunity

183. Ministerstvo zdravotníctva v zmysle §21 ods. 5 písm. b) Zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov a v súlade s §45 zákona č. 576/2004 Z. z. vydalo rozhodnutie o zriadení štátnej príspevkovej organizácie Zdravé regióny.
184. Prostredníctvom príspevkovej organizácie Zdravé regióny je vytvorený priestor na realizáciu opatrení v pôsobnosti ministerstva zdravotníctva, ktorými sa realizujú dočasné vyrovnávacie opatrenia, zamerané na zlepšenie zdravotnej situácie sociálne vylúčených skupín. Model príspevkovej organizácie prináša možnosť komplexného, systematického a dlhodobého riešenia situácie znevýhodnených skupín, v oblasti zdravia na národnej úrovni. Jednou z hlavných a kľúčových činností v tejto oblasti je realizácia Národných projektov financovaných z prostriedkov EÚ (Operačný program Ľudské zdroje).
185. Aktivity a činnosti Zdravých regiónov sú zamerané na sociálne determinanty zdravia, medzi ktoré patrí so zdravím súvisiace správanie, materiálne podmienky, psycho-sociálne faktory, bariéry v prístupe k zdravotnej starostlivosti, zdravotná gramotnosť a štrukturálne obmedzenia – napr. diskriminácia, rasizmus, nízka úroveň vzdelania, súvisiaca legislatíva.
186. Cieľmi Zdravých regiónov sú najmä: zníženie bariér v prístupe k zdravotnej starostlivosti (vrátane zvýšenia dostupnosti služieb zdravotnej starostlivosti

¹⁵⁵ https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/777/20180901#priloha.priloha-priloha_c_2_k_nariadeniu_vlady_c_777_2004_z_z.oznacenie

a informovanosti obyvateľov MRK v oblasti zdravotnej starostlivosti a prevencie); zvýšenie zdravotnej gramotnosti (vrátane zvýšenia miery povedomia v oblasti zdravotnej starostlivosti obyvateľov MRK); zlepšenie so zdravím súvisiaceho správania (predovšetkým zníženie rizikovosti životného štýlu).

187. Jednou z nosných činností v tomto smere je realizácia národného projektu Zdravé komunity, Implementácia Asistentov podpory zdravia v prostredí nemocníc (ďalej len „APZN“) prebieha už od roku 2017 a je jedným z preklenovacích opatrení zameraných na zlepšenie dostupnosti bežných zdravotníckych služieb obyvateľom MRK.
188. Uvedená aktivita je realizovaná prostredníctvom doplnkovej (asistenčnej) služby. Úlohou APZN je pracovať s pacientmi pochádzajúcimi z MRK počas ich pobytu v nemocničných zariadeniach, prioritne na gynekologicko-pôrodných a pediatrických oddeleniach, ale aj mimo nich.
189. Vyškolení APZN so znalosťou rómskeho jazyka a prostredia MRK, z ktorého pacienti prichádzajú, dokážu výrazne prispieť k prekonávaniu bariér v procese poskytovania zdravotnej starostlivosti tak na strane pacientov ako aj na strane personálu. Projekt predstavuje model riešenia, ktoré efektívne a aktívne zapája ľudí z cieľovej skupiny do procesu pozitívnych zmien a spája všetkých zainteresovaných aktérov s cieľom dosiahnuť spoločný cieľ - zlepšenie zdravotnej situácie vo vylúčených komunitách.
190. Asistenti zo Zdravých regiónov pôsobia vo viac ako 280 lokalitách v najmenej rozvinutých regiónoch Slovenska a ich činnosť má priamy pozitívny dopad na približne 180 000 obyvateľov MRK. Vďaka ich činnostiam sme dosiahli 100% zaočkovanosť v mnohých obciach. Asistenti zo Zdravých regiónov sa stali tiež významnými aktérmi v boji s Covid-19 v lokalitách (aktívna spolupráca pri celoštátnom testovaní, humanitárna podpora, monitorovanie situácie).
191. Zdravé regióny vypracovali v spolupráci so Spoločnosťou pre plánované rodičovstvo metodiku k vzdelávaniu o reprodukčných právach, kde získajú účastníci informácie aj o plánovaní rodičovstva a osvete v tejto oblasti MRK. Zdravé regióny pripravili aj vzdelávanie pre asistentov podpory zdravia v Zdravých regiónoch, ktoré umožnia používať poznatky z oblasti reprodukčného zdravia aj na zvýšenie počtu intervencií typu návšteva gynekologickej ambulancie, preventívna prehliadka v gynekologickej ambulancii a návšteva materskej poradne v gynekologickej ambulancii.

14. Posilnenie ekonomického postavenia žien

192. V oblasti sociálneho zabezpečenia bolo prijatých niekoľko dôležitých legislatívnych zmien. Ústavný zákon č. 99/2019 Z. z., ktorým sa novelizovala Ústava Slovenskej republiky, zaviedol do ústavy už existujúci inštitút minimálnej mzdy.¹⁵⁶ S účinnosťou 1. júla 2019 sa do Ústavy SR zakotvila aj maximálna

¹⁵⁶ [Minimálna mzda a dôchodkový vek zakotvené v Ústave SR - AKTS](#). Podrobnosti o výpočte a vyplácaní minimálnej mzdy upravuje zákon č. 663/2007 Z. z. V roku 2019 bola výška minimálnej mzdy 520 EUR, v roku 2020 to bolo 580 EUR a v roku 2021 je 623. Viac v angličtine na <https://www.socpoist.sk/old-age-pension-/51389s>

hranica dovŕšenia dôchodkového veku a zníženie dôchodkového veku za výchovu detí. Vek 64 rokov bol stanovený ako dôchodkový strop, t. j. vek potrebný na vznik nároku na primerané hmotné zabezpečenie v starobe nesmie presiahnuť hranicu 64 rokov. Pre ženy, ktoré vychovali deti vzniká za určitých podmienok právo na primerané zníženie dôchodkového veku. Ak žena vychovala jedno dieťa, má nárok na zníženie o 6 mesiacov, ak dve deti, tak 12 mesiacov a pri troch a viac deťoch má nárok na zníženie dôchodkového veku o 18 mesiacov. Podľa novely Ústavy SR, ktorá nadobudne účinnosť od 1. januára 2023 dôjde k vypusteniu tzv. dôchodkového stropu z Ústavy SR.

193. Niekoľko ďalších legislatívnych zmien, najmä zmena výpočtu výšky dôchodku, malo za následok vyššie starobné dôchodky.¹⁵⁷ Minimálny dôchodok v roku 2020 bol 334,30 EUR v porovnaní s rokom 2015, keď to bolo 269,50 EUR. Finančná situácia dôchodcov sa tiež mierne zlepšila vďaka štátnej sociálnej dávke “13. dôchodok”, ktorá sa dôchodcom v Slovenskej republike vyplácala prvýkrát na konci roku 2020.¹⁵⁸ Výška 13. dôchodku sa pohybuje v rozmedzí od 50 do 300 EUR. Pre každého dôchodcu/-kyňu sa výška 13. dôchodku určuje individuálne podľa sumy jeho/jej poberaného dôchodku, resp. úhrnu súm dôchodkov, a to na základe zásady solidarity spoločnosti s dôchodcami, ktorí majú nízke dôchodky. Čím nižšia je suma poberaného dôchodku, resp. úhrnu súm dôchodkov, ktorý dôchodca každý mesiac poberá, tým bude 13. dôchodok vyšší.¹⁵⁹
194. Hoci sa finančná situácia seniorov a senioriek na Slovensku všeobecne zlepšila, seniorky sú na tom stále výrazne horšie ako muži. Na konci januára 2020 dosiahla priemerná mesačná suma starobného dôchodku 477,14 eura. To je o 20,94 eura viac ako v rovnakom období roku 2019. Na konci januára 2020 seniori dostávali priemerne 526,29 eura mesačne, zatiaľ čo výška dôchodkov pre ženy bola takmer o sto EUR nižšia. Ženy poberali starobný dôchodok v priemere 428,46 EUR mesačne. Na konci januára 2019 bol priemerný mesačný starobný dôchodok 505,67 EUR pre mužov a 406,98 EUR pre ženy.¹⁶⁰
195. Súčasťou ekonomického postavenia žien je aj zvýšenie rodičovského príspevku z 220 EUR na 270 EUR alebo 370 EUR mesačne v závislosti od toho, či rodič predtým poberal materské na dieťa, na ktoré žiada rodičovský príspevok. Táto zmena je účinná od 1. januára 2020.

Znevýhodnené a marginalizované skupiny žien

Viacnásobná diskriminácia

196. Na Slovensku nie je viacnásobná diskriminácia výslovne zakázaná zákonom. Neexistujú žiadne právne predpisy ani judikatúra, ktoré by výslovne riešili situácie viacnásobnej diskriminácie, avšak antidiskriminačný zákon

¹⁵⁷ Novela zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov stanovila, že výška dôchodku sa počítala ako 33% zo sumy priemerného mesačného zárobku za kalendárny rok predchádzajúci dvom rokmi príslušného kalendárneho roka.

¹⁵⁸ Zákon č. 296/2020 Z. z. o 13. dôchodku a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

¹⁵⁹ Zákon č. 296/2020 Z. z. o 13. dôchodku a o zmene a doplnení niektorých zákonov, odsek 3.

¹⁶⁰ Ústredie Sociálnej poisťovne informuje „Priemerný dôchodok v januári medziročne vzrástol o takmer 21 eur“, <https://www.socpoist.sk/aktuality-priemerny-dochodok-v-januari-medzirocne-vzrastol-o-takmer-21-eur/48411s68285c>

nezakazuje podanie žaloby z viac ako jedného dôvodu. V § 2 ods. 1 antidiskriminačného zákona sa pri vymenovaní zakázaných dôvodov diskriminácie neuvádza výslovný zákaz viacnásobnej diskriminácie. V čl. 9 zákona sa stanovuje, že právo podať žalobu na súd vyplýva zo samotného porušenia zásady rovnakého zaobchádzania, nie nevyhnutne z diskriminácie na základe jedného dôvodu. Súd sa však doteraz nezaoberali žiadnym prípadom viacnásobnej diskriminácie.¹⁶¹

197. Koncept viacnásobnej diskriminácie *expressis verbis* sa niekedy objavuje v politických dokumentoch, ale jeho použitie je častejšie teoretické, než aby sa týkalo návrhu a realizácie konkrétnych opatrení.

Rómske ženy

198. V rámci oblasti práv žien z rómskych komunit na bývanie došlo k legislatívnej zmene. Zákon č. 153/2017 Z.z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony významne zjednodušili osídlenie pôdy v rámci rómskych obydlií.

199. Pozemkové vyrovnanie v rómskych obydliach má niekoľko výhod pre obyvateľov rómskych dedín, najmä rozvoj územia vrátane možnosti novej výstavby. Po vyrovaní môže obec zaviesť spoločné zariadenia a infraštruktúru (iné ako poľné cesty a lesné cesty, zariadenia na zásobovanie pitnou vodou, opatrenia proti erózii a proti povodňam a pod.).¹⁶²

Ženy a dievčatá so znevýhodnením

200. Dňa 2. decembra 2015 bol na Slovensku zvolený prvý komisár pre osoby so zdravotným postihnutím a prvý komisár pre deti. Pozície komisárov boli stanovené zákonom č. 176/2015 Z. z. o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Komisár pre osoby so zdravotným postihnutím sa má podieľať na ochrane osôb so zdravotným postihnutím prostredníctvom podpory a presadzovania práv, ktoré týmto osobám priznávajú medzinárodné zmluvy, ktoré sú pre Slovenskú republiku záväzné, t. j. Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím a Opčný protokol k Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím.

201. Každá osoba sa môže obrátiť na komisárov v otázkach, ktoré patria do ich mandátu.¹⁶³ V zákone o komisároch sa výslovne uvádza, že toto právo je zaručené

¹⁶¹ Durbáková, V., (2020), Country Report, Non-discrimination, Slovakia 2020, European Network of Legal Experts in Gender-equality and Non-discrimination, str. 21 in EUROPEAN COMMISSION, Directorate- General for Justice and Consumer. Country report, Non-discrimination. Transposition and implementation at national level of Council Directives 2000/43 and 2000/78. Slovakia. <https://www.equalitylaw.eu/downloads/5261-slovakia-country-report-non-discrimination-2020-pdf-1-66-mb>

¹⁶² Pozri aj Sprivodca vysporiadaním pozemkov v obciach s rómskym osídlením na https://www.minv.sk/swift_data/source/romovia/publikacie/Sprivodca%20vysporiadanim%20pozemkov%20v%20obciach%20s%20romskymi%20osidleniami.pdf

¹⁶³ Zákon č. 176/2015 Z. z.

Zákon o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov, čl. (8)3 and (2)3.

aj osobám so zdravotným postihnutím, ktoré nemajú spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu alebo boli pozbavené spôsobilosti na právne úkony a že nie je potrebné právne zastúpenie na ich strane.¹⁶⁴

202. Podľa správy sa Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím zaoberal s viac ako 1800 sťažnosťami na porušovanie Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím na obdobie rokov 2016 - 2019, vrátane sťažností ohľadom porušovania článku 6 Dohovoru - ženy so zdravotným postihnutím.¹⁶⁵
203. Podľa správy Komisarčky pre osoby so zdravotným postihnutím, pokiaľ ide o dostupnosť bytov, zmena právnych predpisov umožnila montáž výťahov pre invalidné vozíky alebo iné malé úpravy v spoločných priestoroch bytových domov bez súhlasu iných vlastníkov bytov. Dostupnosť bývania pre osoby so zdravotným postihnutím možno zvýšiť nielen pomocou debarierizácie a rekonštrukcií, ale aj službou podpory samostatného bývania. V roku 2018 poskytlo túto službu len päť subjektov a využilo ju 51 klientov.¹⁶⁶
204. Pokiaľ ide o inkluzívne vzdelávanie žiakov so zdravotným postihnutím v základných školách, fyzické bariéry sú hlavnou prekážkou inkluzívneho vzdelávania žiakov so zdravotným postihnutím. Iba špeciálne školy, ktoré poskytujú vzdelávanie žiakom a študentom so zdravotným postihnutím majú tendenciu byť bez bariér.

Migrantky, utečenkyně a žiadateľky o azyl

205. V roku 2020 požiadalo o azyl 282 osôb, z toho bolo 21 žien a 261 mužov. Z celkového počtu žiadateľov a žiadateľiek bolo udelených 11 azylov.¹⁶⁷ Počet osôb bez štátnej príslušnosti na Slovensku zostáva nejasný, pretože nie je zavedený žiadny identifikačný mechanizmus.¹⁶⁸
206. Na Slovensku existujú dva útvary policajného zaistenia pre cudzincov vrátane žiadateľov o azyl. Slobodné ženy a muži sú zvyčajne zadržávaní vo útvere policajného zaistenia Medved'ov na západnom Slovensku. Útvar policajného zaistenia v Sečovciach na východnom Slovensku sa používa najmä pre rodiny s deťmi a iné zraniteľné osoby. Cudzinec môže byť zadržaný maximálne šesť mesiacov, ktoré môžu byť opakovane predĺžené. Celkové obdobie nesmie presiahnuť 18 mesiacov. Žiadatelia o azyl nemôžu byť zadržaní dlhšie ako 6 mesiacov, pokiaľ nepredstavujú bezpečnostné riziko. Rodiny s deťmi, bez ohľadu na to, či požiadali o azyl, môžu byť tiež zadržané na obdobie šiestich mesiacov.
207. Na Slovensku majú azylanti a cudzinci s poskytnutou doplnkovou ochranou na trhu práce rovnaké práva ako občania SR. Vláda prijala opatrenia na uľahčenie vstupu na trh práce aj pre žiadateľov o azyl, ktorým skrátila obdobie vstupu na pracovný trh z jedného roka na deväť mesiacov od podania žiadosti o azyl (za

¹⁶⁴ Ibid., čl. 8(4).

¹⁶⁵ Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, Správa o činnosti komisára pre osoby so zdravotným postihnutím za rok 2020, <https://www.komisarprezdravotnepostihnutych.sk/Zverejnovanie/Spravy-o-cinnosti>

¹⁶⁶ Ibid., str. 107-108

¹⁶⁷ Štatistiky (2020), Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. <https://www.minv.sk/?statistiky-20>

¹⁶⁸ Submission by the United Nations High Commissioner for Refugees For the Office of the High Commissioner for Human Rights' Compilation Report Universal Periodic Review: 3rd Cycle, 32nd Session SLOVAKIA

predpokladu, že v stanovenej lehote nedostali rozhodnutie o žiadosti o azyl). Azylanti, cudzinci s poskytnutou doplnkovou ochranou a žiadatelia o azyl na Slovensku však čelia ťažkostiam pri uznávaní svojich titulov a zručností, čo bráni ich vstupu na trh práce.

208. Ako prejav prispievania k riešeniu európskej migračnej krízy v rokoch 2015 a 2016, sa Slovensko zaviazalo pomôcť ľuďom, ktorí museli utiecť zo svojich príbytkov v domovskej krajine. V roku 2015, Slovensko prijalo 149 asýrskych kresťanov z Iraku, ktorí boli presídlení do Nitry v rámci projektu koordinovaného neziskovou organizáciou *Pokoj a dobro* s podporou Nitrianskej diecézy a Ministerstva vnútra. Do konca roku 2017 bolo relokovaných 16 žiadateľov o azyl z Grécka na Slovensko.
209. Centrum právnej pomoci zastupuje migrantov v azylových veciach, v konaní o zaistení cudzinca a konaní o administratívnom vyhostení, ak čestne vyhlásia, že nemajú prostriedky na zaplatenie iného právneho zastúpenia.¹⁶⁹
210. V roku 2018 sa začal projekt *Tvorba odporúčaných a štandardných postupov pre výkon prevencie a včasnej intervencie v súvislosti s migráciou štátnych príslušníkov tretích krajín*. Projekt je financovaný prostredníctvom fondu pre azyl, migráciu a integráciu (AMIF) a Ministerstvom zdravotníctva Slovenskej republiky. Hlavným cieľom projektu je vytvoriť odporúčané a štandardné postupy na prevenciu chorôb a intervenciu s cieľom včas zistiť, diagnostikovať a liečiť choroby súvisiace s migráciou štátnych príslušníkov tretích krajín. Projekt venuje zvýšenú pozornosť zdravotným potrebám zraniteľných skupín ľudí, ako sú maloleté dievčatá, tehotné ženy a obeť obchodovania s ľuďmi, mučenia a násilia.¹⁷⁰

Transrodové a intersexuálne ženy

211. Tému diskriminácie lesbičiek, gejev, transexuálnych a intersexuálnych osôb (ďalej len „LGBTI“) sa bližšie venuje Výbor pre práva LGBTI osôb (ďalej len „výbor“), ktorý je stálym odborným orgánom Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, pre otázky týkajúce sa LGBTI ľudí. V rámci aktivít výboru prebiehali rokovania s Ministerstvom zdravotníctva Slovenskej republiky a Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky ohľadom zmeny legislatívy k podmienkam pri zmene pohlavia transrodových osôb v súlade s medicínskymi poznatkami a medzinárodnými zmluvami upravujúcimi ľudské práva a slobody, ktorými je Slovenská republika viazaná.
212. Ministerstvo zdravotníctva realizuje projekt tvorby štandardných preventívnych, diagnostických a terapeutických postupov (ďalej len „ŠDTP“). V poslednom období vzišiel od odborníkov návrh na vytvorenie ŠDTP pre liečbu a manažment rodového nesúladu.

¹⁶⁹ G R E T A Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings: EVALUATION REPORT SLOVAK REPUBLIC. Third evaluation round. Access to justice and effective remedies for victims of trafficking in human beings.2020. Council of Europe, Secretariat of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings, str. 15

¹⁷⁰ SK 2018 AMIF SC2.1 project. Viac informácií na Annual Report on Migration and Asylum in the Slovak Republic in 2018 Report of the National Contact Point of the European Migration Network for the Slovak Republic (International Organization for Migration (IOM) – Office in the Slovak Republic.) Bratislava.2019 str.48

16. Manželstvo a rodinné vzťahy

213. Počas sledovaného obdobia sa v rodinnom práve týkajúcom sa majetku manželov a ustanovení ohľadom rozvodu manželstva nič nezmenilo.
214. Na kohabitáciu, spolužitie partnerov bez manželstva sa ustanovenia manželského práva neuplatňujú. Toto znamená, že „v prípade rozchodu to môže mať pre slabšiu stranu veľmi negatívne následky. Všetky práce, ktoré žena v domácnosti a rodine vykonávala počas spolužitia, sa všeobecne považujú za dobrovoľné. Vložené investície môžu byť vymáhané na občianskoprávnom súde vtedy, ak ich možno preukázateľne dokázať. Keď sa spolužitie skončí, zostáva byt alebo dom osobe, ktorá je jeho vlastníkom/nájomníkom. Ak družka/žena obývala byt, ktorého nájomcom alebo vlastníkom je druh, hrozí jej nebezpečenstvo, že sa v prípade súdneho sporu môže aj so svojimi deťmi ocitnúť na ulici, pretože jej nevzniká žiadne právo na tento byt alebo dom, ani právo na bytovú náhradu. Ak byt patrí žene a mužovi nevzniklo žiadne užívacie právo, môže žena na súd podať návrh na vypratanie bytu a nechať muža deložovať, prípadne môže mužove veci z bytu vystáhnovať.“¹⁷¹
215. Počet detí zverených do striedavej starostlivosti sa postupne zvyšuje. V roku 2017, v 8,57 % z celkového počtu rozhodnutí v poručenskej agende sa sudca priklonil k striedavej starostlivosti.¹⁷²

¹⁷¹ IVPR (KMC), Rozchod pri spolužití (Separation of de facto unions), available in slovak at: <https://www.gender.gov.sk/zastavmenasilie/pomoc/rozvod/rozchod/>

¹⁷² Sabina Demovičová, Bc., Rovnocennosť porozvodových modelov starostlivosti o maloleté dieťa so zameraním sa na rozvíjajúcu sa prezumpciu striedavej a spoločnej osobnej starostlivosti na medzinárodnej úrovni na https://www.najpravo.sk/clanky/rovnocennost-porozvodovych-modelov-starostlivosti-o-malolete-dieta-so-zameranim-sa-na-rozvijajucu-sa-prezumpciu-striedavej-a-spolocnej-osobnej-starostlivosti-na-medzinarodnej-urovni.html?print=1#_ftn4.